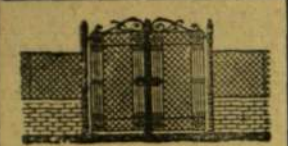

BUDAPESTI CZÉGEK.

KOLLERICH PAL ÉS FIAI
első magyar 4099
sodronyszövet-fonat és
sitaáru-gyára
IV., Ferenc József-rakp. 21.
Ajánlja számos kiállításán első
díjjal kitüntetett gyártmányait

Fényképezési készülékeket
műkedvelők számára, legújabb uti
táveszveket kitűnő szemüvegeket
és orrszűrőket, megvizsgált maxi-
mal-lázhőmérőket, Aneroid (lég-
súlymérőket) szabadalmazott rajz-
eszközöket ajánl
CALDERONI és Társa Budapest.

LATZKOVITS A.
(Budapest, váci-utca 22)
specialis készítője jó szabású férfi-ingeknek
dús választék francia és angol férfi-ölt-
és finom szövött áru cikkekben.

Legmagasabb
PÉNZ-KÖLCSÖNÖK
SORSJEGYEKRE
és egyéb
ERTÉKPAPIROKRA
olcsóbban mint bárhol kaphatók

Toronyórákat
legelőbban, legújabbban és legjob-
ban készít:
Mayer Károly L.
órágyára,
Budapest, VII., Kazinczy-u. 3.
Képes árjegyzékek bérmentve.

KÖZPONTI
VÁLTÓ-ÜZLET RÉSZV.-TÁRSASÁG
IV., Bécsi-utca 4. szám,
legelőnyösebben vesz és elad mindennemű érték-
papirokat és pénznemeket.

KERTÉSZ TÓDOR
bel- és külföldi
műiparúrok raktára.
BUDAPEST
Dorottya-utca 1. sz.
Kíváncra új nagy képes ár-
jegyzéket bérmentre küld.

KORMOS GYULA
ÉS TÁRSA
bank- és váltó-üzletében,
BUDAPEST,
V. Dorottya-utca 5. szám.

KLÖSZ GYÖRGY
MŰSZAKI MŰINTÉZETE
Budapesten, IV., Hatvani-utca 18. sz.

Az 1890: XIV. törvényozikk alapján létesített
MAGYAR IPAR- ÉS
KERESKEDELMI BANK-
RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.
Budapest, V., nádor-utca 4. sz.

KÜHNE E.
gazdasági gépgyára Mosonban
Legjobb és legelőbb sorvető-gépek,
már is 12,600 példányban elterjedve.
Mindennemű gazdasági gépek nagy választékban!
Főraktár: Budapest, VI. ker., váci körút 21-ik szám.

VÉRTESSI SÁNDOR
udv. illatszertár „Vénushoz”
Kristóf-tér 8. sz. a. Budapesten.
Ajánlja gazdagon felszerelt illat-raktárát, mindennemű angol és
francia illatszereket, hajkenőcs, olaj- és szappan-neműeket,
egyszinte nagy választékban bel- és külföldi tolette-cikkekkel.

Teljesen befizetett részvényítőke 5,000,000 frt.
V-VI. ker. főköszvényű VI-VII. k. főköszvényű
Podmaniczky u. 2. Teréz-körút 2.
(Váci-körút sarkán.) (Király-utca sarkán.)

FOGAK
darabja 1 forint 50 kr.
APFEL fogmütermében
Budapest, Erzsébet-tér 10. szám,
Deák-tér sarkán.

VASÁRNAPI UJSÁG

14. SZÁM. 1893. BUDAPEST, ÁPRILIS 2. 40. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** és egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK egyéttől félre - 6 *
Csupán a **VASÁRNAPI UJSÁG** egész évre 8 frt
félre - 4 *
Csupán a **POLITIKAI UJDONSÁGOK** egész évre 5.-
félre - 2.50
Külföldi előfizetésekre a postailag
meghatározott viteldíj is eszótandó.

Legjobb fűmagvak
MAUTHNER ÖDÖN
magkereskedésében
Főhatal: 23. BUDAPESTEN Koronahereg-u.18.
Főhatal: 23. BUDAPESTEN Koronahereg-u.18.

Legjobb és Leghírnevesebb
Pipere Hölgypor
La VELOUTINE
Különleges Rizspor
BISMUTTAL VEZITVE
CH. FAY, ILLATSZERES!
PARIS - 9, rue de la Paix, 9 - PARIS

Dr. Lengiel Fr.-féle
nyirfabalzsam.
Kir. szab. Svédhóra. 4867
Már magában véve azon növényi nedv,
a mely a nyirfából kifolyik, ha annak
örvénnyel meggyújtjuk, emberemlékezet óta
mint a legkiválóbb szőpítő szer volt is-
meretes, ha azonban ezen nedv a fel-
találó utasításai szerint, balzsammá alakították át, csak akkor
nyer ugyazóval csodálatos hatást. Ha este megkenjük vele
az arcot vagy más bőrrészeket, akkor másnap csak-
nem észrevehetően pikkelyek válnak le a bőrről, a
mely száttal fehérré és gyöngédű válik. Ezen balzsam
kímélti az arcon a ráncokat és himlőhelyeket, ifjú arczára
a bőrnek fehérséget, gyöngédűséget és üdűséget kölcsönöz; a leg-
rövidebb idő alatt eltávolítja a szeplőt, májfoltot, anyajegyeket,
orrverességet, hórtákat s a bőr minden más egyéb tisztáltsá-
gát. Ára egy korsónak, használati utasítással együtt, 1 frt 50 kr.
Dr. Lengiel orvosi BENZOE-SZAPPANA
a legalkalmasabb bőrápoló szappan, mely a bőrt gyöngédű s
finomná teszi s hivatta van a nyirbalzsam hatását előmozdítani.
Ára 60 kr. Kapható minden jobb gyógyszerertárban.
Főraktár: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerert., Budapest,
király-utca 12. - Aradon: Ring S. gyógyszerésznel.

WEINWURM ANTAL
fényképez első magyarország
chemigraphiai műintézte
Budapest, IV., Károly-utca 3,
készít mindennemű
cinkkedzésű dűcöt
autotypia, phototypia,
chemigraphia és chro-
motypia útján. Alap-
rajzok, térképek, há-
lőzatok fotolitographiai
úton a legutá-
nyosab-
ban sok-
szorosít-
tatnak.
Külön
benedzés
hézonkívül
való fény-
képfelvé-
lekre.

Fénykép
műtermek
DIVALD KÁROLY FIAI
hatvani utca 1. szám.
Kések, ollók, beretvák
feltöltés keszesség mellett legelőbb
gyári áron
Schubert János P.
kéményes és készítés m.
Budapest IV. Gránátos u. 3.
Hatvani u. sarok.
Javítások és vidék megrendelések
gyorsan teljesíttetnek.

SCHLICK féle vasöntöde és gépgyár részv.-társ.
BUDAPESTEN.
Gyár és irodák: Városi iroda és raktár: Fiók-raktár:
VI. külső váci-út. Podmaniczky-utca 14. Kerepesi-út 77.
Gőz- és járgány-cséplőkészületek,
számos első díjjal kitünt. Schlick-féle szab. 2 és 3 vasu ekék,
mélyítő és egytetemes aczél-ekék, 5150
eredeti SCHLICK- és VIDATS-féle
egyvasu ekék, talajmivelő eszközök,
valamint
Schlick-féle szab. „**HALADÁS**” sorbavető gépek,
Takarmánykészítő gépek, daráló, őrlőmalmok és mindennemű gazdasági gépek.
Eredeti amerikai kévektől és marokról arató-gépek és fűkaszó gépek, szállít-
ható mező vasutak stb.
Előnyös fizetési feltételek. Legjutányosabb árak. Árjegyzékek ingyen és bérmentve

Hirdetések felvétetnek a kiadó-
hivatalban Budapest, IV. ker.,
Egyetem-utca 4-ik szám alatt.

TALÁLMA NYOK
szabadalmazását esz-
köeli mind. államban
Réthy János
nemzetközi mérnöki és szabadalmi irodája,
Budapest, Erzsébet-körút 2. sz. (népszínház
mellett). Legrégibb szabad. iroda. Telefon.

II. RÁKÓCZI FERENCZ ARCZKÉPE MÁNYOKY ÁDÁMTÓL.

Az eredeti festmény a szász király tulajdona.

II. RÁKÓCZI FERENCZ ARCZKÉPE.

Mányoky Ádám festménye.

A «Vasárnapi Ujság» folyó évi 7-ik számában két arcképet mutatott be, a melyeknek eredetije egy régi jó magyar festő, Mányoky Ádám, művészi esetje alól kerültek ki, s jelenleg a schleissheimi és braunschweigi képtárak díszei. E képek pótlásául bemutatjuk most Mányoky Ádám egy másik festményét, mely az ő nagylelkű, nemes és minden művészi mozgalom iránt élénken érdeklődő urát: II. Rákóczy Ferencz fejedelmet ábrázolja. Az eredeti festmény a szász király tulajdona, s jelenleg a Dreza mellett levő Taschenburg királyi kastélyban van.

Mányokyal tudvalevőleg egy korban működött Rákóczy Ferencz fejedelem udvaránál még két festő hazánkia: Kupeczky János, kitől sok kitűnően festett arckép maradt fenn, és Mind-szenyhi, kinek azonban csak a neve maradt ránk, művei közül egy sem ismeretes. Kupeczky később Károly császárhoz került Bécsbe, onnét Nürnbergbe ment lakni, s mint híres festő halt meg. Rákóczy Ferencz a háborús világban is fogékony maradt a szépművészetek iránt, s Thaly Kálmán, a Rákóczy-kor e kiváló búvárlója, történeti műveiben sok adattal világosítja meg e kor művészi életét.

Mikor a fejedelem sorsa válságossá lett, gondoskodni akart hű embereiről is; így Mányokyt Erős Ágost szász fejedelem és lengyel király pártfogásába ajánlotta.

Az itt bemutatott kép Rákóczit mint java-korabeli, daliás szép férfit mutatja be, élénk kifejezésű, megnyerő okos szemekkel, gyönyörű magyar és szabályos arcvonásokkal, s a vékony, szépen ápolt hajusz alatt kissé daczos ajakkal. Ruhájának díszéről ezúttal nem akarok szólni, mert a Szászországban levő eredeti képet nem láttam, tehát a ruha és díszítése *szinél* nem ismerem. Annyit azonban észre lehet venni bemutatott képünkön, hogy az eredeti festmény teljes épségben s jó állapotban maradt meg. (A dolmány alkalmassint fejedelmi biborszín, arany-szőfium hímzésekkel.)

Huzamosabb idő óta foglalkozom már Mányoky Ádám életrajzával s rendkívül megörültem, mikor megtudtam, hogy Rákóczy arcképe még megvan és hozzáférhető. Levélbeli felvilágosítást kaptam Szászországból, hogy a kép felső része, a kalpag felett, el van vágva és így a fekete kócsagtoll-bokrétá felső része hiányzik. A kép alsó részén pedig 3—4 újjnyira be van hagyva. A fényképfelvétel így történvén meg, nem lehetett eddig megtudnom, vajjon a kép behajtott alsó részén van-e valami felírás vagy évszám, mely a kép keletkezésére felvilágosítást adhatna. De erre nézve Thaly Kálmán kijelenté, hogy megbízható útbaigazítást ad a kép keletkezésére nézve a fejedelem mellé díszítő aranygyapjas-rendjel. A fejedelem ezt a kitüntetést 1707-ben kapta a spanyol királytól, de a rend jelvényei csak 1709-ben juttattak el hozzá. Így a képet Mányoky vagy 1709-ben, vagy 1710-ben festhette, mivel azután már a fejedelem külföldre ment.

Mányoky életére vonatkozólag még a következő adatokat jegyezhetjük föl:

Mányoky Ádámot — a Rákóczy Ferencz fejedelem részéről tett előzetes ajánlat után — gróf Bielinski 1713-ban Danzigba, majd Varsóba hívta meg, hol a művészt Vitzthum gróf mutatta be a királynak, ki lengyel hölgyek arcképeinek festésével bízta meg. Később azzal a megbízással küldte Krakóba, hogy ott a kolostorban levő Lubomiriska hercegnő arcképet

készítse el. A király a kitűnő művészt Bécsbe, Németországba és Londonba is el akarta küldeni; de Mányokynak, mint magyar szárműzöttnek, aggodalmi voltak a bécsi utazásra nézve, mivel azelőtt Rákóczy udvarában élt és a fejedellel közelebbi összeköttetésben állt; így tehát Ágost király elállott ezen tervétől s inkább Berlinbe küldte őt, hogy az udvar tagjainak arcképeit fesse le, s ott Manteuffel gróf vezette be az udvarnál. Innét Dessaubá ment, hol szintén az udvar foglalkoztatta, s kilenc hónap alatt kilenc arcképet festett, összesen 160 aranyért.

Úgy látszik, hogy Mányoky ez időben Ágost király megbízásából dolgozott ugyan, de még nem volt a király végleges szolgálatában, mivel Ágost őt egy Karlsbadban 1717 június 26-ikán kelt dekretummal nevezte ki udvari festőjévé, évi 1000 tallér fizetéssel, mely ugyanazon év július 1-től számítva, évnegyedes részletekben (250 tallér) volt fizetendő. Ezt az okiratot a király sajátkezűleg írta alá és Manteuffel ellenjegyezte.

Új ura azonban valószínűleg nem gondoskodott róla oly jól, mint a régi, t. i. Rákóczy; sőt fizetése sem járt ki pontosan, mert 1734 október 26-án kelt folyamodványában panaszkodik, hogy bár már húsz év óta áll a király szolgálatában, az utolsó 5 évben egy fillért sem kapott, sőt a kilátásba helyezett tábornagyi arckép lefestését is másra (Louis de Silvestre) bízta. 1724-ben szabadságot kért, hogy apja örökségéből a reá eső részt Magyarországon felvehesse; pénz, időt és fáradságot fordított e célra, s még így sem végezhette el ügyét a remélt időre. Ezért szabadsága meghosszabbításaért folyamodott; de ez iránti kérvényét fel sem bontották, őt a király szolgálatából kilépettnek tekintették és fizetését megszüntették. De mivel három évnél előbb visszatért Drezdába, kilátásba helyezték újból való kinevezését és a lengyel rend lovagjai arcképének elkészíttetését, de a megbízásra hiába várt, mert a király időközben meghalt. Vitzthum grófnak Mányoky, arról panaszkodik, hogy varsói útja 1000 tallérba került és az ott festett arcképekért ígért 150 aranyat nem fizették ki neki. De a gróf e régmúlt dolgokra vagy nem akart, vagy nem tudott emlékezni.

Mányoky 1724-ben csakugyan Magyarországon volt (tehát időközben amnestiát kelle nyernie), s itt festett is arcképeket. Két ilyen családi arckép báró Podmaniczky Gézánál van a kiskartali kastélyban.* De ha Magyarországon léte alkalmaival megszüntették is Drezdában fizetését, úgy látszik, panaszlevelének utóbb mégis volt foganatja, mivel négy darab nyugdíjnyugtató van még ma is a drezdai levéltárban, és pedig 1754 szeptember 30-áról, 1755 április 30-áról, 1755 június 30-áról és 1755 július 30-áról keltezte. Ezek szerint Mányoky havonként 79 tallért és 4 garas nyugdíjat kapott a szász fejedelmi és lengyel királyi kamarai pénztárból. Mindegyik nyugtatónyom ott van pecsétje az öt ágú nemesi koronával.

Mikor meghalt, a hagyatékban talált bútorokat 262 tallér, 19 garas és 6 fillérre becsülték; csak ennyi voltigazi vagyona, melyhez utóbb még 633 tallér és 8 garas hátralékos fizetését is hozzá számították. Ebből is világosan látható, hogy fizetését nem kapta meg rendszeresen. Ha még tekintetbe vesszük jószívűségét, melynél fogva pénzét el szokta kölcsönözni, nem esuda, ha nélkülözni volt kénytelen, és hogy halálakor ügyvédje (Zeider) előlegezte a 20 tallérnyi temetkezési költségeket (1757. aug. 8.).

* Mányoky e két festményét bemutatta a «Vasárnapi Ujság» 1889. évi 3-ik számában. Szerk.

Mányoky Ádám 1757 aug. 6-án halt meg 84 éves korában, s református hitvallású lévén, ezen egyház szertartásai szerint temették el. Heineken titkos tanácsos, gróf Brühl Henrik miniszter művészi tanácsadója, ki Mányokyt személyesen ismerte, kézirat munkájában azt írja a művészről, hogy 1673-ban született.

Dr. NYÁRY SÁNDOR.

NAGYSZOMBATON.

Távol haragszó ide téved,
Ma tisztábban zeng, mint szokott, —
Fülemben cseng a hálának:
Krisztus, Krisztus feltámadott.
Künn bolygok a szabad mezőkön,
Itt van tanyám és templomom —
S a régi gondon tételődöm:
Föltámadunk-e egykoron?

... Két szilfa állt kis kertem alján,
Az egyik már buján fakad,
A másik áll kopáron, barnán,
Elhalt a hosszú tél alatt.
Tar galyja hull, lesonkúl ága,
Törzsét bevonja rongy moha, —
Hiában a tavasz sugára:
Ez a fa nem lesz zöld soha!

Elment a hó, zöld a barázda,
Pacsirta búja rejtetek;
Halott szinét a föld lerázta,
De itt-amott ma is setét.
Hol megfuttotta télvíz árja,
A duzzadó mag elrohadt, —
A nyári szél csapongó szárnya
Nem ingat ott kalászkodat!

A régi, pusztá templomhelynél
Egy óhitű pór szántogat,
Az új ekét alatt eresztvén,
Kiforgat sárga csontokat.
Rug egyet a reves lapoczkán,
A száraz csont porzik bele, —
És száll a por, a szél sodorván
Ki tudja merre, hány fele?

Hány tája van a zöld erdőnek,
Mely nem virulina hamvakon;
Van-e röge a tágas földnek,
Mely nem lett volna sírhalom?
Ha élvezem tavaszban, nyárban
A rétek balzsamos legét:
Nem szívom-e az illatárban
Egy elhalt ősom porszemét?

Az ezredéves harezmezőket
Bevonta gyöppel az idő;
Fa verte föl a temetőket
És porrá vált a siri kő.
Nincs csont se már a híves mélyen,
Megette föld és fűgyökér, —
Ki fogja összeszedni, kérdelem,
S hogy lesz a porból újra vér?

... Mégis hiszek rendíthetetlen,
Habár a példát nem lelem;
És meg nem ingat mély hitemben
Hiú, kisértő bölcselém:
Föltámadunk! . . . Porom a légbé
Szét hadd vigyék futó szelek!
Ki e hitet szívembe véste:
Megismer minden porszemét!

MÓRA ISTVÁN.

GAVARDINÉ.

Rajz.

Irta THURY ZOLTÁN.

Gavardiné gyönyörűség, fekete szemű, fiatal asszony volt, Gavardi uram pedig túl járt már a hatvan éven s valami betegsége volt a mellében. Sokat köhögött s úgy szivta magába a levegőt, mintha minden lélekzetvétele egy sohajtás lett volna. Ehhez véve még azt is, hogy folyton

zsémbelt, féltékenykedett s még vizért sem engedte egyedül menni az asszonyt, — bizony szegény Gavardinének nem lehetett valami jó dolga az ura mellett.

Úgy csinálódott meg a házasság, hogy a lány-nak nem volt se apja, se anyja, s két főrevaló kendője volt az egész vagyona. A vén Gavardinak feleség kellett, a leány hozzá ment, — egy párrá lettek.

Gavardiné hűséges, becsületes asszony volt; soha se csalta meg a vén embert még gondolatban sem. Bele nyugodott a rendelésbe. Ha így adta az Isten, hát legyen így.

Akkor vétkezett először, mikor az utca tulsó felére a házukkal szembeeső portára költözött Bakator Józsi az édes anyjával. Józsi az első legények közül való volt, szép, fekete bajusszal, s olyan járással, mintha legalább is őrmester lett volna a katonaságnál, pedig csak a káplárságig vitte. Gazdag fiu is volt, szépen öltözködött, tiszta ezüst rojtot hordott a nyakravalóján. Gavardiné mikor először meglátta, a legény épen szénát rakott a boglya tetejére. Izmos karján megfeszültek az inak s mintha aczélből lett volna, meg se hajlott a dereka, mikor fölkapta a villát. A szép asszony azt gondolta magában: be szivesen letörül-ném homlokáról az izzadságot. Már a gondolat is annyira megijesztette, hogy beszaladt a házba s elő se jött késő estig. Józsi hosszasan utána nézett a boglya tetejéről s még az édes anyjához se szólott az nap egy szót se: nagyon elgondolkozott valami felett.

Körülbelül ezeltől egy évvel történt, hogy Gavardi uramat ágyba döntötte a betegsége. A szegény fiatal asszony alig mozdulhatott el a nyoszolyája mellől.

Egyszer, mikor épen aludt a beteg ember, bejött a kisebbik béres s azt mondta, hogy menjen ki az asszony egy kicsit az udvarra, mert Bakator Józsi várja és valamit akarna mondani. Az asszony visszaizente, hogy nem megy s belepirult, a míg kimondata ezt a két szót.

Józsi erre bejött beteglátogatába. Az öreg Gavardi rokona távolról, hát jussa van hozzá, hogy meglátogassa. A beteg folyton aludt s most már ketten ültek az ágy mellett.

Az asszony reszketett s félve, remegve kérdezte:

— Miért jött?
— Mondanivalóm van.
— Mi?

— Ha az öreg meghal szüretig, hát elveszlek.
— Ne beszéljen ilyen, menjen, menjen!

A legény nem is akart tovább maradni. Vette a kalapját s elment. Az asszony hosszasan utána nézett s mikor az ura fölébredt, most először egész betegsége alatt elfeledte megkérdezni, hogy fáj-e a melle? Elgondolkozott, sohajtott és kiment a szobából.

Gavardi nem halt meg szüretre, még mintha jobban lett volna. Kevesebbet nyögött és többet szitkozódott. Egyszer azt mondta:

— Tönkre megy a gazdaság, senki se néz a jószág után. Jó volna talán egyszer-egyszer át-kialtani Bakator Józsit. Atyámfia; tehetne velem egy kis jószágot.

Az asszony megjédt.
— Nem, nem, majd inkább én . . .

Az naptól úgy viselte magát, mintha gazda lett volna a háznál. Férfi munkát dolgozott, megdurvult a keze, szint váltott az arca, de nem bánta, mindent megtett, csakhogy visszatartsa Bakator Józsit a háza küszöbétől.

Józsi pedig pipát és sallangos zacskót vett a kisebbik béresnek s mindjégt megtudta, hogy mikor alszik a beteg. Olyankor átnézett néhány percze és sokat beszélt a szegény asszonynak.

— Még várok, leltem, karácsonyig. Nem sie-

tek nagyon. Addig talán csak meghal az öreg, akármilyen gyík természete van. Aztán a feleségem leszel. Én nagyon szeretlek téged. Hát te engem?

Az asszony reszketve felelt:
— Én is magát.
— Hát várjunk még karácsonyig.
— Hát várjunk.

Hosszú életében nem tehetett volna annyit a jó az öreg Gavardi, mintha most befordul a fal felé és szép csendesen meghal. Nem tette meg, — élt.

Karácsony is eljött. Józsit már nagyon sürgette az anyja a páros életre, de ő még mindig várt.

— Még csak húsvétig várhatok leltem.
— Hát várjunk húsvétig.

A vén Gavardi megérte a húsvétot is és a pünkösztöt is. Nem akart meghalni.

Egyszer aztán már Józsinak nem lehetett várni. Belement az idő a tavaszba és a nyárba, — ha eddig élt, most már tovább húzza. A legény házában is nagy a felfordulás, — az anyja már öreg, — asszony kell bele. Szomorúan, sohajtva mondta meg Gavardinének:

— Most már nem várhatok tovább, leltem.
Az asszony meghajította a fejét engedelmesen, szeliden, vonaglott egyet az ajka s ráhagyta az igent.

— Hát nem várunk tovább.

A legény csábítani próbálta. Neki lett volna bátorsága arra, hogy szembe szálljon azzal a falusi kis pletyka-világgal, mely bizonyosan pálcázta tört volna az ilyen megromlott erkölcsű ember felett.

— Hagyd itt az öreget, jere hozzám. Együtt várjuk majd be az óráját.
— Hova gondol? Megverne a jó Isten.
— Megvéntülsem mellette.
— Hát megvéntülsem mellette.

Józsi elment a másik faluba s leányt hozott magának. Nem olyan szépet, mint Gavardiné, de sokkal gazdagabbat. Vasárnap tartották meg az esküvőt.

Vasárnap délre meghalt az öreg Gavardi. A szép asszony lefogta a szeméit s a kis bérest elküldte a Felszegre Tóbi Ferenczné után. Ez egy öreg asszony, a ki jó tanácsosul segít a tapasztalatlanokon.

Gavardiné előadta neki a baját:

— Meghalt az uram, öreg volt már szegény. Soha se szerettem, a halálát se sajnálom — hát miről sirassam el?

— Ez a hiba?

— Ez. Sirassa el leltem helyettem.

Hijába, a halottat el kell siratni, mert már az úgy szokás. Hogy ki siratja el, az mindegy, de a formát meg kell tartani.

Tóbiné jó asszony s mindenre vállalkozik, de mielőtt valamihez hozzákezdene, megalkuszik.

— Ad egy véka búzát?

— Adok.

— Tetézve?

— Tetézve.

— Hát jól van, bizza csak rám leltem.

Harmadnapra kitették a holttestet az udvarra. Az utolsó tisztességre eljött az egész falu. Körül-vették a koporsót, kegyesen leszállták a szegény megboldogultat és meg is siratták.

Az özvegy megint félrehitta Tóbinét:

— Lelekem, jó asszony! Segítsen rajtam. Itt a halottas nép, mindjárt jön a pap is. Még az idegenek is sirnak, csak én nem. Mit csináljak? Nem tudok sirni, pedig látja a jó Isten, hogy akarok. Nem szerettem soha az uramat, hát miről sirassam?

Tóbiné megfogta a kezét s elvezette a rácsos kerítéshez. Az utca tulsó oldalán, a Bakator

Józsi háza előtt a kis kertben egy keskeny padon ült a fiatal asszony az ura mellett. Átölelte a nyakát, simogatta a göndör fekete haját és csókolgatta, elfeledkezve a szomszédságról, az egész világról, mindenről.

Tóbiné odamutatott és mosolygott.

— Ezt nézze.

A szegény asszonynak fölszakadt a kebléből a sírás — és sirt, sirt keservesen. Ugy ömlött a könnye, mint a záporosó.

A KERESZTRE FESZÍTÉS.

Az ébredő természet szent mysteriumába foglalta bele a keresztény hagyomány a megváltás gondolatát s az istenember halálát is, mint ihletett keretbe azt a nagy és elveszhetetlen kincsét, melynek mindnyájan részesei vagyunk. És muljanak bár nemzedékek nemzedékek után, mísem halványul az emberiség lelkében a Golgothán véghez ment nagy világtragédia emlékezete. Renan szép szavait, melyeket Krisztushoz intéz: «Évezredekben át fog rajtad csúszni a világ; te léssz a zászló, melyért a leghevesebb harcok fognak vívatni. Halálad után ezerszer inkább élve, ezerszer inkább szeretve, mint a földön időzésed alatt, te léssz az emberiség talpköve, annyira, hogy nevedet kitépni a világból annyi lenne, mint azt alapjában megrendíteni.»

A történelmi kritika világánál ma már pont-ról-pontra, részletről-részletré földerítve áll az utókor előtt ennek az epopoeának minden láncszeme, mely a názáreti Jézus élete eseményeit egységes egészsze alkotja. Hogy Augustus császár az egész világon népszámlálást rendelt el, azt Tacitusból, Dion és Svetoniusból tudjuk. A napkeleten támadt fényes csillag megjelenéséről Chalceidius értesít. Josephus ránk hagyta Herodes gyermekmészárlásának hiteles tanúságát, míg a szent család Egyiptomba menekülését Celsus erősíti meg. Pontius Pilátus judeai helytartóságát is említve találjuk Tacitusnál, úgy szintén Krisztus gyógyításait és csodatételeit Julianus Apostata, Porphyrius és Hieroclesnél. Végre Phlegon a történelmi tanú a kereszt-halál alkalmával észlelt földrengés és napelsötétedés tekintetében.

Vajjon csak a Megváltó halála és feltámadása körülményeire ne szolgáltatnának hiteles adatokat a történeti források az apostolok előadásain kívül, melyben a költött és való tények, a tapasztalat és képzelődés szüleményei minden-esetre keverve, s a tanítványi szeretet és ragaszkodás elfogultsága színébe öltöztetve jelennek meg. Ezt hinni annyival kevesebb ok van, mert hiszen köztudomású, hogy a római adminisztráció szokássá tette időnként a távoli provinciákból pontos jelentések fölterjesztését Rómába, melyeket aztán állandó levéltárakba helyeztek el. Ismeretes, hogy Augustus császárnak nagyszerű könyvtára volt, árnyas csarnokokkal, kényelmes fürdőhelyiségekkel, tornácokkal, stb. berendezve, a melyet novéréről, Octaviáról nevezett el, sőt Tiberiusnak is volt császári könyves levéltára, melyet később Trajanus az Ulpianus-féle könyvtár megvételével is gyarapított. Tacitus remek történeti művének egyetlen példányát is Westphalia egyik kolostorában fedezték föl. Mért ne hozhatna a történeti kutatás napfényre egy s más fontos okiratot Krisztus életére s halálára vonatkozólag is?

És csakugyan már a kereszténység legősibb idejében sejtették ily okirat létét, s erre félreérthetetlenül céloznak az egyházi írók. Mi több, a keresztényülődés nem késett felhasználni az alkalmat, hogy koholt és szándékosan elferdített bizonyítékok felmutatásával igyekeztek megfosztani a keresztény hagyományokat nimbusuktól, s népszerűtleníteni a keresztény tanokat a világ előtt. 311-ben Krisztus után, Maximianus császár idejében, az «Acta Pilati»-nak egy ily hamis másolatát látjuk a pogányság köreiben elterjesztve, tele cáromlásokkal az üdvözítő nemes alakja ellen, s az sem titok, hogy a hamisítványokat trvszerűleg, hivatalosan hozták forgalomba, szigorúan kötelességévé téve az oskolamestereknek, hogy ezeket a tanuló ifjuság előtt ismertessék s minél szelebbebb körben hozzáférhetőkké tegyék a bennök foglalt hazug adatokat. Nem első és nem is utolsó esete volt ez a krisztusi legendák hamisításának, sőt,

mint mindjárt látni fogjuk, nem is egyedül a pogányüldözés élt a történeti hamisítás ily fegyverével, hanem felhasználták céljaikra a keresztény téritők is.

Ezelőtt tizenöt évvel, 1879-ben, Amerikában egy kis füzet jelent meg „Acta Pilati” czim alatt. A könyvecske, melybe alkalmunk volt beletekinteni, a legszenzációsabb fölfedezésről értesít, melynek tárgya Pilátusnak egy eddig ismeretlen kézírata lett volna, ugyanaz, melyet a jeruzsálemi tragédiáról részletes jelentés alakjában Rómába intézett. A feltűnő eset előzményeit a füzet következőképen adja elő.

Az említett jelentés, melynek létezéséről állítólag már a legrégebb keresztények tudtak, de sokan azt hitték, hogy elveszett, egész e század közepéig a Vatikán 24 ezer kézírata közt lapangott, sok más irodalmi és tudományos kincsesel együtt, melyekhez hozzáférni egész a legújabb időkig oly nehéz volt, hogy a többek közt még a British Muzéumnak is megtagadta a Vatikán bizonyos ohajtott iratok lemásolását s azt csak hosszabb diplomáciai tárgyalások után engedte meg.

Hogyan jutott még is napvilágra e rendkívüli becsü adalék, ennek magyarázata, a nagyon is gyanus forrás szerint ez volna:

Mintegy 30 évvel ez előtt egy német tudós (nevét a füzet nem említi) öt évet töltött Rómában s szoros barátságba lépett a vatikánikönyvtár egyik őrével, ki nek pártfogása mellett sikerült bejutnia a régi kéziratárba, a hol egyéb nagy értékű kincsek közt a biblia egyik legrégebbi kódexét is őrzik, s itt nagy meglepetésére egész kéziratgyűjteményt talált Tibérius császár korából s ezek közt a már többször említett Pilátus-féle kéziratot is.

Nem lévén theologus, akkor még nem nagy gondot fordított az érdekes leletre. Nem sokára azonban az Egyesült-Államokba utazott s ott többek közt egy lelkésznek is vendége volt, kinek egyszer társalgás közben említést tett az Acta Pilati föltalálásáról. A lelkésznek a dolog némi szegyet ütött a fejébe, de mielőtt a tárgy felől bővebben kérdőzködhetett volna, vendége elutazott.

Utána irt tehát New-Yorkba, hogy nem kaphatná-e meg tőle a vatikáni okirat hiteles másolatát. A levele nem találta már itt a tudóst, mert időközben haza utazott Westfaliába, de mielőtt értesült az utána küldött levélből a lelkész ohajlásáról, azonnal a vatikáni levéltár őréhez fordult, kérve a másolat megküldését. Ez nem látott nehézséget a dologban s görös segélyével kibetűzvé a régi, romosolt pergamén latin nyelvű irt tartalmát, azt 1859 ápr. 26-án készséggel megküldötte a német tudósnak s ez viszont amerikai barátjának. Mindamellett a „fontos okirat” csak 20 év múlva látott egész terjedel-

mében napvilágot, s ezuttal sem — fájdalom — az eredeti latin nyelven, hanem angol fordításban. Tanulságos lesz most röviden bár, a nevezetes okirat tartalmát látnunk, mely különben a lényeges körülményekre nézve alig tartalmaz valami újat. Pontius Pilátus ezzel a pathetikus felkiáltással kezdi jelentését: „Átkozott legyen a nap, melyen Valerius Gratus felváltottam Judea kormányzásában.” Azután elbeszéli, hogy megérkezése napján a zsidóság mily hidegen fogadta. Fényes lakomát rendezett, — mondja, — melyre meghívta Galilea tetrarkháját a főpapokkal, főtisztekkel együtt, de azok a kitzűzött órában nem jelentek meg, hanem kimentették

meit és nem hogy felforgatónak tartotta volna, de sőt ellenkezőleg, úgy tekintette, mint a fennálló állami rend nyílt hívét, az után a mondása után, hogy: „add meg a császárnak, a mi a császáré.”

Nem sokkal rá alkalma nyílt maga elé hivatni a názáreti Jézust, s intve őt, hogy tanításával maga ellen uszítja az irástudókat és farizeusokat, jóindulatúlag tanácsolta, hogy óvatosabb legyen. Érdekes, mikor a jelenet lefektetésénél Pilátus maga beösméri, hogy lábai a földre gyökereztek s egész teste remegett, oly felindulás vett rajta az erőt Krisztus imponáló alakja megpillantására.

Majd élénk szavakkal vázolja a bősztült tömeg vad dühét, a mint Isten fiát Kajafás főpap elé huzrolva, halálát követelte. Pilátus mindvégig ellenállott az ingerült nép követelésének, de nem volt mit tennie, a tömeg fenyegetőleg lépett fel, a kért segítség nem érkezett meg, ő tehát megostoroztatta a Megváltót, de utána megmosta kezeit, annak jeléül, hogy a tettet nem helyesli, s csak kényszerűségből követte el.

Legközvetlenebbül hatnak azonban azok a sorok, melyekben a keresztre feszítés utáni eseményeket adja elő, természetesen mindig föltételezve, hogy valódi történeti tanúsággal állunk szemközt. A nap világa — ugymond — lassanként télies szürkültre vált, a milyen Caesar halála napján lehetett. Sötét felhők tornyosultak az égen, a természetben osodás jelek tűntek fel, úgy, hogy Dionysius Areopagita fölkiáltott: „Vagy a természet alkotója szenved, vagy a világ összeomlik.”

Éjjeli egy óraker Pilátus magára öltötte palástját s a Golgotha felé indult. A nép akkor volt épen hazatérőben, némán, sötét tekintettel. A római cohors is szembejött vele, a zászló sasa fekete fátvöllal volt fődve. A gyászos tett elkövetettet.

„Visszatértem, — írja Pilátus, — a Praetoriumba szóltanul és szomorúan. Fölmelve a léposón, melyek még nedvesek voltak Krisztus vértől, egy öreg embert láttam kéro helyzetben, mögötte több asszony állt könyezve. Lábam elé vetette magát és keservesen sirt. Kinos dolog, — teszi hozzá Pilátus, — egy öreg embert sírni látni. — „Atyám, szóltam hozzá szánakozólag, ki vagy és mi a kívánságod?” — „En arimathei József vagyok, — felelte, — s azért jöttem, hogy térdeimen kérjelek, engedd meg nazarethi Jézust eltemetni.”

Pilátus készséggel megadta erre az engedélyt, sőt intézkedett, hogy a sirt őriztet kapjon, nehogy a gyűlölet megszenteljen. Pár nap múlva azonban a sirt üresen találták. „Tanítványai, — jegyzi meg Pilátus, — elterjesztették azt a hirt, hogy Jézus föltámadott.” A fel-

tamadásról, az azokkal kapcsolatos eseményekről és hatásáról azonban már nem szól részletesebben az irt.

Eddig az Acta Pilati tartalma, mint történeti bizonyíték; természetesen buborékká foszlik a komoly kritika próbája alatt, de mint az emberi szellem tévelygéseinek és megtévesztésének különös példája, érdekes és jellemző epizódot képez a tudományos rejtélyek világában.

V. S.

A SZENT SIR JERUZSÁLEMBEN.

A vallásos kegyelet a földgömb minden részében ünnepet ül Nagy-péntek napján, midőn a kereszténység alapítója hiteért meghalt s húsvét napján, midőn halottaiból föltámadott. Az egyház már régóta a legnagyobb ünnepek közé sorozta e napokat s azok évezredet meghaladó ismétlődése nem lohasztotta, sőt inkább élénkítette a vágyat mindenki, hogy ezen nemcsak egyházi, de világtörténeti szempontból is ritka nevezetességű esemény színhelyével megismerkedjék. A középkorban csaknem három századon át tartottak a kereszties hadjáratok Palesztina elfoglalásáért, a kereszténység ősi korától kezdve egész napjainkig évről-évre százával, ezrével vándorolnak el a kegyes hívők Jeruzsálembe, hogy az isten-ember földi működésének színhelyét megnézhessék. S ez a vágy és kegyelet a mai vallásos közöny korszakában sem apad, sőt csak most építettek Jeruzsálembe külön vasutat, mely csaknem kizárólag a zarándokok szolgálataira áll. S a meglátogatott helyek között mindenkor a legelsőek egyike a szent sir helye.

Mint más helyeken, a melyek a bibliai történetekkel hagyomány szerint összeköttetésben állnak, úgy a Krisztus sirja felett is templom van. Igazán szólva nem is egy templom, hanem három különböző templomból összetett nagy épület, s ennek csak egy kis részét teszi a tulajdonképeni sírkopola, melynek helyén Krisztusnak a keresztfáról levett testét arimathei József elhelyezte.

Jeruzsálem épen nem szép város. Kopár, homokvidéken épült s aránylag szűk helyre zsúfolva, 12 méter magas s 34, részben romladozó kőtoronnyal díszített fala s ezen a szűk helyen alig van egy pár európai értelemben ilyennek mondható utca vagy tér. A legnagyobb részt piszkos, görbe siktörök szegélyzik, melyekben nyílt csatorna s mindenféle piszkos teszi kellemetlenné a levegőt, mely a szűk utcákon különben is fojtott, annyival inkább, mert több utca egészen boltozott s mások, a keleti szokás szerint fennálló erkélyek és rostélyos ablakok miatt sötéttel lesznek. A középkületek ily környezetben rendszeren eltűnnek s sok helyre csak vezető segítségével lehet eljutni. A szent sir temploma, melyet a benszülöttek Keniset-alki Kiyarne néven ismernek, szintén ily eldugott

helyen van a Jaffa-ka-pu közelében, a Dávid-utczán keresztül menő szent-keresztény-utca éjszaki részén; szűk, de igen élénk s emelkedő az utca, mivel állítólag itt volt a Golgotha-hegy is. A környezet piszkos s sötét jellege daczára maga a templom bejárata az arabos díszítésekkel ellátott boltíves kapukkal, eléggé tetszetős, sőt, midőn először látjuk, meglepő is. Az utcáról magát a templomot alig lehet látni, csak kupolája emelkedik kissé a falak fölé. Benni, mint a keleti templomok általában, igen sok czifraság és tömörked kép van, melyeknek azonban igen kevés a műbecsük. Sajnos, hogy a különféle keresztény felekezetek, melyek a közös szentség birtokáért sokszor versenyeztek, nemcsak a városban, de magában a templom belsejében is igen gyakran összevesznek s nagyobb ünnepek alkalmával nem ritka a valóságos verekedés sem, a

hetett, bizonyítéka, hogy a benszülöttek babonás félelemmel néznek reá s elátkozottnak tartják. Csúcsa alatt néhány láhnyi fensik van, mely nagyon alkalmas hely lehetett volna a kereszt-fák elhelyezésére. A dombhoz közel fekszik az a sírhely is, melyet képnük bemutat.

Újabbban az angolok által rendszeresen folytatott palesztinai kutató társulat több érvert gyűjtött össze annak bizonyítására, hogy a Golgotha-hegy csakugyan ez a damaskusi kapu előtt levő domb volt egyenesen kalvária-dombnak is hívják már. A 70-es évek végén a híres Gordon tábornok, a Khartumban esett hős, ki tudvalevőleg igen kegyes ember volt, nagy agítációt indított meg az új Golgotha-hegy elismerése érdekében s agítációjának meg lett az a sikere, hogy a canterburyi érsek vezetése alatt előkelő angolok nagy összeget gyűjtöttek össze s ezzel megvásárolták a szentnek kijelölt helyeket egy pár zsidó vállalkozótól, kik Jeruzsálem környékén minden lehető talajt összeszedtek üzérkedés végett. A Gordon által kijelölt szent sir helyén, melyet már Jeruzsálemben is „Gordon's tomb” vagy „Gardet tomb” név alatt ismernek, az építést is megkezdték, habár igen tekintélyes tudósok azt állítják, hogy a szent sir helye a Golgotha-hegy déli oldalán levő „Conder's tomb” lehet. Hogy azonban maga a Golgotha-hegy csakugyan az a koponyához hasonlító domb, melyről az előbb emlékeztünk meg, azt a szakértő tudósok ma már csaknem általában elismerik, kivéven természetesen azokat, kik a hagyomány nagyob bizonnyító erőt tulajdonítanak s a jelenlegi szent sir templomának hiteles jellegét is készek megőrizni.

A KOSBOR-DIVATJA.

Két évszázaddal ezelőtt Európában, különösen pedig Hollandiában, sajátosságos szédelgés uralkodott, az ugynevezett tulipán-láz. Ezek foglalkoztak az ekkor még aránylag új, szép növény tenyésztésével s újabb válfajok előállításával. A magában véve örvendetes divatot az üzlet is felhasználta: tulipán-börzék alakultak s mesés áron keltek el a szép virág egyes különös válfajhoz tartozó gumói.

Ha nem is ily szédelgés-szerű, de talán az egykori tulipán-lázat is túllhaladó divat jelenleg egy meleg földövi szép növény, az orchideák családjához tartozó kosbor kegyelése. Egész Nyugat-Európában, de különösen Belgiumban és Angliában a kosbor a legkedveltebb virág, melyért, ha ritka szép példányokat kaphatnak, darabonként 2—3000 forintot is megadnak s mint mindenben, itt is túllicitálják Európát az amerikai Egyesült-Államok milliomosai és divathajhászai. Előkelő körökben már alig számít az olyan ember, kinek üvegházában, vagy ünnepélyekre berendezett termeiben a legváltozatosabb kosbor-fajokat nem lehet találni s a kertészek, hogy a divatnak eleget tegyenek, valóságos expedíciókat küldenek kosbort gyűj-

A GOLGOTHA-HEGY.

A SZENT SIR VALÓDI HELYE.

A SZENT FÖLDRŐL.

A SZENT SIR TEMPLOMÁNAK KAPUJA JERUZSÁLEMBEN.

Fénykép után.

teni a meleg földövi tartományoknak európai embert még alig látott vidékeire is.

Mert a kosbor, habár az egész földtekén el van terjedve s minálunk is több száz faja tenyészik a szabadban és erdőben, igazában még is meleg földövi növény s a legszebb fajok épen Amerika forró vidéki őserdeiben díszlenek, még pedig oly nagy számmal, hogy a kertészek már is százezernél több fajt és változatot különböztetnek meg. Körülbelül 125 éve, hogy ezeket a szép virágokat először behozták Európába s azóta folyvást nagyobb mennyiségben keresik őket, úgy, hogy már a 40-es években megkezdették a kertészek és virágkereskedők a külön gyűjtők alkalmazását. Közép- és Dél-Amerika rengeteg őserdeiben, hol a kosbor leginkább mint fák akusó élő növény tenyészik, mindenkori találkoznak az utazók ily kosbor-gyűjtőkkel, kik egy-két indián segédkezőse mellett sokszor valóban életveszedelem között keresik fel virágzás idején a legszebb fajokat, de csak azért, hogy helyüket megjegyezzék maguknak s később, midőn elvirágoznak s így legtöbbször oly időben, midőn a forró éghajlat európai embernek a legveszedelmesebb, gondosan kiássák azokat s elesomagolva szállítsák a tengeri hajókra. Sok helyen, különösen a könnyebben hozzáférhető Közép-Amerikában, a kosbor-gyűjtők oly gyakoriak, hogy zsákmánylásuk miatt némely szép válfajok eredeti hazájukban már nem is találhatók.

A legnagyobb kosbor-kereskedők jelenleg Londonban vannak, kik az Amerikából hozott árukat többnyire nyilvános árverésen adják el, melyen a legelőkelőbb urak vesznek részt. Alig van angol lord, kinek külön üvegháza ne volna tisztán kosborok számára, a világhírű Rothschild bankárnak és Schröder Henrik báró hamburgi kereskedőknek a kosbor-gyűjteménye messze földön híres. Ma már valóságos tudományá fejlődött ki a kosbor ápolása és kezelése s egész nagy irodalom van róluk. Így közelebb Berlinben jelent meg Stein's Orchideenbuch című alatti egy kézikönyv.

A kosborok különben nagyon megérdemlik, hogy a divat annyira felkarolta őket. A rendkívül nagy változatoságon kívül a virágok csodálatos alakja, ragyogó színe s kellemes illata igen vonzó. Üvegházakban, cserépekben s asztaldisznitéknél szebb ékességet alig lehetne képzelni, mint a kosborokat. Nem szükséges, hogy az ember különös érzéssel bírjon a virágok iránt; a kosbornak csodálatos, nem ritkán élő állatok utánzó alakja s ragyogó színe mindenkit elragad. Feltűnő e mellett ezekben a növényeknek ritka tartóssága. Igen sok kosbor virágzása teljes épségben el tart két hónapon át, sőt a leszakított, vízbe tett kosbor virág is gyakran több héten át hervadatlan marad.

A kosbor-család, mint fentebb említettük, oly nagy s oly változatos, hogy általános jellemzést sem igen lehet nyújtani róla. Sok fajtája Cypripedium, Odontoglossum, Laelia, Epidendrum, Lycaste, s más nevek alatt fordul elő, de az *Orchidea* elnevezés a legismertebb. Némely példányt szabadban is lehet tenyészteni, de a legszebbek üvegházi ápolást kívánnak, de korántsem kell itt nekik oly nagy forróság, mint meleg földövi hazájuk természete után gondolhatnók.

VÁRKASTÉLY A KÁRPÁTOKBAN.

REGÉNY VERNE GYULÁTÓL.

Francoziából fordította HUSZÁR IMRE.

(Folytatás.)

(14-ik fejelet.)

A pásztor nem azon emberek közé tartozott, a kik egy könnyen meghátrálnak, és talán azt is gondolta magában, hogy Telek Ferencz gróf talán valamely jó tanácsal fog szolgálni, melyet az egész falu hasznára fordíthat.

— Csakugyan azt mondtam, gróf úr, hogy oh!... oh!... és nem is vonom vissza.

— Van tehát Macsesd környékén valami világ-csodája? — kérde a gróf.

— Valami világ-csodája? ... ismétlé Kolcz uram.

— Dehogyan van!... dehogyan van! — kiálták a jelenlevők.

Már az a gondolat is elrémítette őket, hogy

ha újabb kísérlet történnék a várba való behatolásra, kétségkívül újabb szerencsétlenségeket idézne elő.

A gróf meglepetve vizsgálta a szegény embereket, kiknek arca, bár különféleképen, de nagyon jelentősen fejezte ki a rémületet.

— No, hát mi van itt a környéken?

— Hogy mi van, méltóságos uram? — válaszolá Roczkó. Úgy látszik, a legnagyobb nevezetesség a kárpáti várkastély.

— A kárpáti várkastély? ...

— gy van, legalább e nevet sügta a fülemben ez a pásztor.

És Roczkó e szókkal Frikre mutatott, a ki igenlőleg intett a fejével, de ezalatt nem igen bátorkodott a gazdájára nézni.

De most már rés volt törve a falu magánéletének falán és az egész történet csakhamar kiviláglott e résen keresztül.

Kolcz uram egyet gondolt. Most már ő maga akarta megismertetni az ifjú grófot a helyzettel és el is beszélt neki mindent, a mi a kárpáti várkastélyra vonatkozott.

Magától értetik, hogy Telek Ferencz gróf nem birta eltitkolni a hallottak fölötti meglepetését, sem azon érzelmeket, melyek benne támadtak. Noha ő is, mint más hasonló rangú fiatal emberek, a kik Oláhországon, falusi kastélyaikban élnek, csakugyan közepesen volt jártas a tudományos dolgokban, de különben gyakorlati és józan elmével volt megáldva. Nem is régen hitt a lélekjelenésekben és kaczagott a legendák felett. Egy várkastély, a melyben hazajáró lelkék garázdálkodnak, épen elég volt arra, hogy hitelenséget keltsen benne. Szerinte mindabban, a mit Kolcz uram elbeszél, nem volt semmi természetfeletti, legfőlegb néhány kisebb-nagyobb mértékben megállapított tény, a melyeket a macsesdi lakosok természetfeletti tüneményeknek tartottak. A vártorony füstjét és a harangszót igen természetes módon meglehetett magyarázni. A váróló kilővelő fény, a rejtelmes zugás és bögés pedig csak a túlzott képzelem káprázata lehetett.

A gróf nem is tartózkodott ezt nyíltan kijelenteni és tréfásan nyilatkozott az egész dologról, a hallgatóság nagy mebotránkozására.

— De, gróf úr, — jegyzé meg Kolcz uram, — még más is van ám a dologban!

— Ugyan micsoda?

— Hát az, hogy teljességgel lehetetlen bejutni a kárpáti várkastélyba!

— Igazán?

— Az erdőszélén és orvosunk, a falu javáért feláldozván magukat, néhány nappal ezelőtt be akartak hatolni a várudvarra és csaknem drágán lakoltak a merészségükért.

— Mi történt velük? — kérde a gróf meglehetősen gúnyos hangon.

Kolcz uram részletesen elbeszélte Deck Miklós és Patak orvos kalandjait.

— E szerint, — mondá a gróf, — mikor az orvos az árokból ki akart menni, a lábái oly erősen a földhöz tapadtak, hogy egyetlen lépést sem tudott tenni!

— Sem előre, sem hátra! — jegyzé meg Hermód mester.

— A kendtek orvosa ezt alkalmasint csak képzelte, — viszonzá a gróf; — félelem szállt a lábába, a talpáig!

— Am legyen, gróf úr, — mondá Kolcz uram. — De Deck Miklós borzasztó megrázó dást érzett, mikor a kezét a felvonó-híd vasára tette.

— Talán valamely ütés érte?

— Az ám! — felelé a bíró, — de akkora ütés, hogy azóta folyvást ágyban fekvő beteg! ...

— Remélem, nem halálos beteg? — sietett tudakolni a gróf.

— Szerencsére, nem.

Ez valóban tagadatlanul, kézzel fogható tény volt és Kolcz uram kíváncsián várta, miképen fogja megmagyarázni az ifjú gróf.

Telek Ferencz igen világosan és érthetően nyilatkozott:

— Mindabban, a mit eddig hallottam, — úgy mond, — nincs semmi, a mi ne nagyon egyszerű volna. Szerintem minden kétségen felül áll, hogy a kárpáti kastélyt jelenleg lakják. Kik laknak benne, nem tudom; de semmi esetre sem szellemek, hanem emberek, a kiknek okuk van, hogy elrejtőzzenek ... tehát kétségkívül gonosztevők.

— Gonosztevők! kiáltá Kolcz uram.

— Minden valószínűség szerint; és mivel nem akarják, hogy őket valaki háborgassa, igyekeztek azt a hírt terjeszteni, hogy a várkastélyban kísértetek járnak.

— Hogyan, gróf úr? — mondá Hermód mester, — méltóságod azt hiszi? ...

— Azt hiszem, hogy a kendtek vidékén az emberek nagyon babonásak, továbbá, hogy a kastély lakói ezt tudják és ily módon akarták elejét venni az alkalmatlanok látogatásának.

Valószínű volt, hogy a dolgok csakugyan így történtek; de az olvasó nem fog csodálkozni, ha azt mondjuk, hogy Macsesden senki sem fogadta el ezt a magyarázatot.

Az ifjú gróf látta, hogy semmiképp se sikerült meggyőznie hallgatóságát, a kik nem is akarták magukat meggyőztetni. Nem is mondott tehát többet e szókna!

— Minthogy kendtek nem akarják elhinni a szavaimat, hát csak tessék, higgyenek a kárpáti várkastély felől, a mit akarnak.

— Azt hiszszük, a mit láttunk, gróf úr, — viszonzá Kolcz uram.

— És a mi úgy is van, — tevő utána az iskolamester.

— Am legyen. Valóban sajnálom, hogy nem rendelkezhetem még huszonnégy órával, máskülönb Roczkóban együtt meglátogattuk volna a kendtek híres várkastélyát és bizony mondom, csakhamar megtudnánk, hányadán áll a dolog.

— Meglátogatni a várkastélyt! — kiáltá Kolcz uram.

— Minden habozás nélkül, és az ördög magam akadályozott volna meg, hogy bejuthassunk a bástyákra.

Nagy rémület vett erőt a jelenvoltagekon az ifjú gróf e határozott, sőt kissé gúnyos kijelentésének hallatára. Nem hozhat-e valamely nagy szerencsétlenséget a falura, ha valaki így beszél a szellemekről? ...

Nem hallanak-e meg a gonosz lelkék mindent, a mit az ember a «Mátyás király» korcsmájában mond? ... Nem fog-e újra megszólalni a fenyegető hang?

És ezen ötletből Kolcz uram elmondta a grófnak, mily körülmények közt fenyegetett az ifjú erdőszélét büntetésével azon esetre, ha megkísérlelné a kárpáti kastélyba való betolakodást.

A gróf csak a vállát vonogatta; aztán felkelt és azt mondta, hogy az elbeszél körülmények közt soha ily titokzatos hangot nem lehetett hallani ebben a teremben. Szerinte mindez csak a «Mátyás király» könnyen hívó és kissé túlságosan pálinkakedvelő vendégeinek a képzeletében lehetett.

Erre aztán a jelenvoltagek közül többen elindultak az ajtó felé, egy csöpp kedvet sem érezvén magukban, hogy olyan helyen maradjanak, a hol a vakmerően kétkedő gróf ily dolgokat mert beszélni.

De Telek Ferencz egy intésével megállította őket.

— Határozottan úgy tapasztalom, — mondá, — hogy Macsesd falu népe a félelem uralma alatt áll.

— És nem ok nélkül, gróf úr, — viszonzá Kolcz uram.

— Nos hát, van egy igen czélszerű mód, hogy véget vessenek azon üzemeknek, melyek kendtek szerint a kárpáti kastélyban történtek. Én holnapután Gyula-Fehérvárt leszek s ha kendtek úgy akarják, értesíteni fogom az ottani hatóságokat, melyek egy szakasz zsoldos, és katonát fognak kiküldeni, és kezeskedem érte, hogy ezek a derék emberek be fognak hatolni a várkastélyba és elkergetik onnét a semmirekélőket, a kik a kendtek hiszékenységével játékos-üznek, vagy kézrekerítik a gonosztevőket, a kik talán valamely nagyobb fajta rabláson törnek a fejüket.

Semmi sem lehetett volna elfogadhatóbb ezen ajánlatnál, mely azonban még sem volt nyökre: a macsesdi notabilitásoknak. Szerintük nem hogy a zsoldárok, vagy a pandurok, de maga az egész hadsereg sem volna képes megküzdeni azokkal az emberfeletti lényekkel, a kiknek természetfeletti védelmi eszközeik vannak.

— De most jut eszembe, — mondá ekkor az ifjú gróf; — még azt se tudom, kinek a tulajdona jelenleg a kárpáti várkastély?

Csakugyan azt mondtam, gróf úr, hogy oh!... oh!...

A vadászkesével megtámadni a hegység vadállatait, ebből állt a gróf rendes időtöltése.

VÁRKASTÉLY A KÁRPÁTOKBAN.

— Egy ide való régi család, — felelé Kolcz uram. A Gortz bárók családja.

— A Gortz-család? ... kiáltá az ifjú gróf.

— Azé!

— Azé a család, a melyből Rudolf báró származott?

— Úgy van, gróf úr.

— És önök nem tudják, mi lett Rudolf báróból?

— Nem, mert Gortz báró már sok év óta nem tért vissza a várkastélyba.

Telek Ferencz gróf nagyon elhalványodott és szinte egészen megváltozott hangon ismétlé e nevet:

— Gortz Rudolf.

IX.

A Telek grófok családja, mely Románia legregibb és legelőkelőbb családai közé tartozott, igen nevezetes szerepet vitt ez országban, már a XVI. század elején, mielőtt még Románia kivívta volna függetlenségét. A család részes volt mindazon politikai mozgalmakban, a melyekben ezen ország történelme annyira bővelkedik és századok óta híres és fényes névre tett szert.

A sors kevésbé kedvezett e családnak, mint a kárpáti kastély híres bükkfájának, melynek még három ága volt, míg a Telek nemzetségből csupán egy ág, a krajovai Telekek ága maradt fenn. Ezen ág utolsó sarja volt az ifjú Ferencz gróf, kivel Macsesd faluban megismerkedtünk.

Ferencz gyermekkorában soha sem hagyta el az ősi kastélyt, melyben szülői laktak. E család tagjait nagy tisztelet környezte a vidéken, a hol jövedelmek nagy részét emberbaráti és jótékonyossági célokra fordították. A vidéki főurak szokása szerint vendégszerető, nyílt házat tartottak és évenként alig egyszer hagyták el uradalmukat, ha épen ügyeik csak pár mér földnyi távolságra levő Krajovába szolgálták őket.

Ezen életmód szükségképen hatással volt egyetlen fiuk nevelésére és Ferencz még hosszú ideig érezte azon kör hatását, a melyben ifjúkorát töltötte. Nevelője egy öreg olasz pap volt, a ki nem oktathatta őt egyébre, mint a mit maga is tudott, ez pedig, az igazat megvallva, mindössze sem sokból állt.

Mikor tehát a gyermek ifjúvá serdült, csak nagyon fogytékos ismeretekkel bírt a tudományok, művészetek és az irodalom terén. Szenvedélyesen vadászni, éjjel-nappal bekalandozni az erdőket és a mezőket, üldözőbe venni a szárva-

sokat és vaddisznókat, a vadászkesével megtámadni a hegység vadállatait, — ebből állt a rendes időtöltése az ifjú grófnak, a ki nagyon bátor és elszánt ember léte, valódi hőstetteket vitt véghez vadászati kirándulásában.

Mikor Telek grófné meghalt, a fia alig volt tizenöt éves és még nem töltötte be huszonegyedik évét, mikor az atyja egy vadászati baleset áldozatává lett.

Az ifjú gróf fájdalma határtalan volt. Egyiránt siratta atyját és anyját, a kiket néhány év leforgása alatt ragadott el tőle a halál. Addig minden gyöngédsége, szívének egész melegsége e gyermeki szeretetben összpontosult, mely gyermek- és serdültebb kora érzelmeit ki is tudta elégiteni. De mikor szerettei meghaltak, barátai nem lévén (őreg nevelője is már korábban elhunyt), teljesen egyedül érezte magát a világban.

Az ifjú gróf még három évig otthon maradt krajovai kastélyában. Nem birta magát elszánni, hogy az ősi házat elhagyja. Ott élt, a nélkül, hogy társaságokat látogatott volna. Alig ment el egyszer-kétszer Bukarestbe, s akkor is csak némely birtokügyek elintézése végett. Távolléte azonban mindig csak rövid ideig tartott, mert alig várta, hogy megint visszatérhessen uradalmára.

De ez az életmód nem tarthatott örökké, Ferencz gróf végre szükségét érezte, hogy kibővítsé a látókörét, a melyet a romániai hegyek nagyok szűk határok közé szorítottak; ki kívánt röpillni a fészkekből.

Huszonhárom éves mult, mikor elhatározta, hogy utazni fog. Vagyonai körülményei megengedték, hogy új vágást bőven kielégíthesse. Egy szép napon krajovai kastélyát öreg eszéleire bízta és elutazott Romániából. Csak Roczkót vitte magával, a ki valamikor katona volt, már tiz év óta szolgált a Telek családnál és hűségesen kísérgette az ifjú grófot összes vadászati kirándulásaira. Bátorrágát, elszántságát és minden önfelelődségre kész hűségét Telek Ferencz gróf legjobban ismerte.

Az ifjú grófnak az volt a szándéka, hogy betutazza Európát és néhány hónapot töltsön földezz legnevezetesebb városában. Teljes joggal azt hitte, hogy nevelését, melynek csak az alapköveti rektá a öreg nevelője, czélszerűen kiegészítheti egy hosszabb utazás által, melyhez a tervet gondosan előkészítette.

Mindenekelőtt Olaszországot akarta megláto-

gatni, minthogy az olasz nyelvet, jó öreg pap nevelője anyanyelvét, folyékonyan beszélte. A mindennemű történelmi és művészeti emlékekben oly gazdag ország oly rendkívül lebilincselte, hogy négy évig maradt ott. Velenczéből Florenczbe, Rómából Nápolyba ment, de mindig vissza-visszatért a művészet főhelyeire, melyektől nem birt megválni. Francia-, Spanyol-, Német-, Orosz- és Angolországot majd később fogja meglátogatni és véleménye szerint sikeresebben és nagyobb haszonnal fogja tanulmányozhatni, ha egyszer a kor megérelte az eszméit. Ellenben az ember ifjú lelkesedése korában élvezheti leginkább a nagy olasz városok varázsát. Telek Ferencz huszonhét éves volt, mikor utolszor ment Nápolyba, a hol csak néhány napig szándékozott időzni, mielőtt átkelne Sziciliába. Utazását a régi *Trinacria* átfürkészésével akarta befejezni, onnét aztán vissza szándékozott térni krajovai kastélyába, egy évi pihenésre.

De egy váratlan körülmény nemcsak megmástitotta uti intézkedését, hanem döntött az élete felől is és annak egész irányát megváltoztatta.

(Folytatása következik.)

HÚSVÉTI LOCSOLÓDÁS FALUN.

Az idő ugyan egyformán telik mindig, egyik óra épen olyan hosszú, mint a másik: télen-nyáron hatvan percéből áll mindenik.

De már húsvét-tájban akadnak kétkedő Tamások, a kik erősen állítják, hogy az idő ilyenkor lassabban telik, mint máskor; percz óra, nap, egyaránt hosszabb, mint rendszeren.

Hej, ha rajtok állna, de siettetnék is annak a vén időnek a kerekét; hogy ugyan haladjon már gyorsabban egy kicsit, hád jöjjön az a nehezen várt szép húsvét minélelébb!

A falusi fiatalág ilyen türelmetlen. Az nincs kibékülve ilyenkor az idők forgásával. De hát, hogy is ne, mikor hűsvétkor locsolódásra kerül a sor! Ugyan ki győzné azt türellemmel bevárni, hiszen a többi közt majd ő is szabad lesz meglócsolni.

A városokban csak könnyű a várakozás, a hol mindennap anyni a szórakozás s a hol különben is másképp foly a élet s nem csoda, ha olyan türelmetlenül néznek elébe a bekövetkező nagy eseménynek.

Még ezer szerencse, hogy a fontos dologhoz holmi készülődések kellenek, e közben aztán mégis csak könnyebben telik az idő.

Az iskolából szünidőre haza szabadult nagyreményű ifjúság, a segédjegyző, a pusztaírnok, a két boltossegéd, folytonos tervezetések, készülődések közt élnek, járásuk-kelésük, beszédjük, minden mozdulatuk olyan lázas, olyan izgatott most. Már százszor elmondták egymásnak: ki milyen ravasz módon fogja a mit sem sejtő kisasszonyokat megloccsolni? Az egyiknek olyan gyűrűje lesz, a melyik egy gyenge nyomásra illatos vizet lövel a roppantul meglepődő hölgyecske szeméi közé, a másiknak nyakra- valójában lesz ilyes armányos gépezet elrejtve, míg a harmadik egy ibolyacsokorból fog egész kis otkolon-árvizet fecskendezni, a negyedik pedig kendőjében rejtve majdan egy hatalmas erejű gumi-gömböcskét.

Oh, de egyszerű is lesz! Csak az a patikás- segéd volna közlékenyebb. De néhány nap óta,

semmiféle fecskendő gépezettel, sőt a patikás- segéd egyszerű titkaival sem. Minden háznál van kanta, dézsa, fazék s más efféle, a falu kútján is ott himbálódik egy ócska veder, hát majd csak elboldogulnak, ha locsolásra kerül a sor.

Nem is csinálnak titkot a dologból. A Kovács Pista már előre átkiált a harmadik szomszédra: — «Megállj, Sári, nem hagyok benned egy tenyérnyi szárazt sem!»

Sári meg vissza kiált:

— «Nem evett maga ahhoz eleget!»

A harcias természetű Panna meg felülkerekedik s azt mondja a fenyegetőző Jancsinak, hogy majd ő bánik el vele, csak közel merjen a kúthoz jönni.

Mikor aztán hűsvét eljön, csakugyan egyszerű batást ér el a patikás, hiába fitymálja az irigy jegyzőség. De Jancsiék sem alusznak; ugyan Isten igazában hozzálátnak a dologhoz. Van szaladgálás, kergetőzés, lótás-futás, loocsog a víz a csöbrökből, fazekakból, sikoltoznak, visi-

sót a ki nagyon szabadkozik, öle kapják s úgy czipelik a kúthoz, legalább nem kell vizért sem messze menni, s ott aztán mentől jobban sikoltozik, kapálódik a menyecske, közül akarattal annál irtalmatlanabbul megloccsolják.

Epen ilyenféle jelenetet ábrázol képünk is. De hát azért ne sajnáljuk valami nagyon azokat a szegény eláztatott menyecskéket, lányokat, majd visszaadják nekik önmaguknak a kölcsönt, még pedig kamatostól.

Sz.

EGYVELEG.

* Bismarck születésnapja éveken át nagy ünnepekké szolgált az alkalmat. Mivel azonban most ez a nap (ápril 1-e) Nagyszombatra esik, mely tüneményekre nem alkalmas, a legtöbb helyen 4-én tartják meg az ünnepet s magában Friedrichsruhban apr. 11-én, mely Bismarck nevének születésnapja. Bismarck most 78 éves lesz.

HÚSVÉTI LOCSOLÓDÁS FALUN.

Jantyk Mátys rajza.

szokása ellenére, szörnyű hallgatag és tartózkodó. Fontos képpel fogadja barátait, bizonyos kimért méltóság önti el egész valóját, s csak olykor szalaszt el egy-egy röpké mosolyt, de ez is olyan sajátos, olyan rejtélyes!

Bizonyára valami egyszerű meglepetés tőri a fejét, sőt ki is találta már. Igen, úgy kell lenni! Kétségtelen, hogy a többieket egyszerűen le fogja főzni! S ez a sejtés keserű aggályokkal tölti el az egész nemes ifjúság szívét, mely különben is érzi a bodros fűrtű segéd nagy szakbeli fölényét.

A kisasszonyok nem kevesebb izgalomban élik napjaikat. De mit beszélnek róla többet, mit fessegetnének apróbb titkocskáikat, mit széd- nének azokat az el-elrependő halk sóhajokat szerbe-számba? Csak az bizonyos, hogy mostanában még a lapok tárcza-rovata is olvasatlan marad, a papák meg gyakran a leves elsósása miatt duruzsolnak.

Hát a parasztleányok, meg azok a piros pozsgás leányok?

No, ezek nem olyan idegesek, s habár szinte nehezen várják is az időt, de nem törődnek

toznak Sári, Zsófi, Panni meg a többi, de mind hiába, nem sokára csurom viz lesz valamennyi s piros arcaik a bőségesen ömlő jó hideg víztől még pirosabbak lesznek.

— «Ne félted a kutat, nem apad ki!» kurjongat Czifra Peti a többieknek, s hogy jó példával járjon elől: úgy önti nyakon a természetes Erzsókot, hogy szép nagy haja kibomlik bele, s nedvesen csapzik karcsú derekára.

A többiek is dolgoznak erősen; minden utcaszarokról, minden udvarból éles sikongatás, lármá, kiabálás hallik; azt tudják, tatárjárás van. Igyekeznek is a lányok menekülni, csak hogy oh csudák csudája, mindig arra találjanak szaladni, a hol egy-egy más csinos legény leskelődik vizes edényével.

Utóbb a házasság embereknek is felnyílik a szemök:

— «Eh, minket sem a gólya költött, mi is voltunk legények, hát ha tudnánk még valamit!»

S a következő pillanatban már az anyjuk nyaka közt van egy veder víz, majd rá kerül a sor komám asszonyra, ángyomra, sógorasszonyra,

* Pókhálóból készített Bon nevű bíró 1710-ben XIV. Lajos király számára egy mellényt, egy pár harisnyát, mely utóbbi 2¼ uncia súly volt. A találmányt azonban nem fogadták nagy lelkesedéssel, mert a híres physikus Reaumur rögtön kimutatta, hogy oly sok pókot bajos volna előteremteni, a mennyire szükség volna, mivel egy font pókháló előállítására 55.296 pókotjás volna szükséges és pedig a legnagyobb fajtából.

* A színházi naturalizmust ma még sem viszik keresztül oly következetesen, mint a régi rómaiak, kik egész a borzalmasságig hívei voltak a természetességnek. Tertulian írja, hogy egyszer elevenen égették meg a színpadon azt a színészt, ki Herkulest adta s Martial szerint «Daedalus» előadásánál a minotaurust egy vaddisznó helyettesítette, mely a Daedalus adó színészt rögtön szétépte, midőn a labirinthba ment.

* Gyöngyhalászatot akarnak üzni a németek is kelet-afrikai birtokukon, különösen Mnasi tenger- öbölben, hol állítólag kitünő minőségű gyöngy fordul elő. Már is kihirdették a bérleti pályázatát.

* A Panama-csatorna történetéről könyvet ír az öreg Lesses neje, hogy férje magatartását ebben az ügyben részletesen megvilágítsa.

BÁRÓ EDELSHEIM-GYULAY LIPÓT LOVASSÁGI TÁBORNOK.

1826—1893.

Báró Edelsheim-Gyulay Lipót tábornokkal az osztrák-magyar hadsereg egyik legkiválóbb lovassági vezértszűje szállt a sírba.

Maholnap a tábornoki karban alig lesz ember, ki a gyakorló téren kívül a puskapor nehéz füstjét másutt is érezte volna, s így Edelsheim halála a hadsereg nézve annál nagyobb s nehezebben pótolható veszteség.

Az elhunyt tábornokot, nyilván a Janszky-ügyből kifolyólag, 1886-ban, még férfi kora teljes erejében nyugalomba küldték; de mindenki tudta, hogy háború esetén ismét elfoglalta volna az őt megillető helyet. Bizalmas bajtársi körben ő maga is oda nyilatkozott, hogy a vesztély órájában huszárjai élén a harcmezőre meg fog jelenni. Edelsheimban idegen származása mellett is fel lehetett ismerni a régi magyar huszárt. — 1848/49-ben, mint vértés kapitány, ellenünk harcolt s Téténynél, Szolnoknál, Czeglédnél, Cibakházánál és Hegyesnél arról győződött meg, hogy a magyar huszár a világ legjobb lovaskatonája. Ezen időtől kezdve a magyar katonaság teljes rokonszenvét bírta. Az 1859-ki olasz háborúban Edelsheim Magentánál egy huszárezred élén neki vág a francia hadtestek zömének s ámulatba ejti Canrobert tábornagyot, kinek csapatai elől 1854-ben az orosz lovasság Inkermannál és Szebasztopol alatt mindig megfutott.

Kevés hűje volt, hogy a huszárok magát Canrobert tábornagyot, a francia sereg főparancsnokát, tulajdon csapatai kellő közepében el nem fogták. Mialatt Edelsheim huszárjaival a francia tömegben egy nagy véres barázdát vágott, a zavarba jött osztrák gyalogság újra sorakozva ismét rendbe állott. E hős tettéért Edelsheim a Mária-Terézia-rend keresztjét kapta.

1866-ban, mint az első könnyű lovas hadosztály parancsnoka, bizonyára ismét fényes hadi tettekre vezetett volna huszárjait, ha Clam-Gallas habozó lassúsága tevékenységét teljesen meg nem bénítja.

1869-ben a lovasság főfelügyelőjévé nevezett ki, s ezen állásában az osztrák-magyar lovasságot, úgy szólván, újjá teremtetette. Kérlelhetetlen szigorú szemérválogatás nélkül mindenre kiterjesztve, sok megrögzött hibát és visszaélést megszüntetett ugyan, de egyúttal azok számát is növelte, kik tevékenységét kaján szemekkel nézték.

Ezen állásában maradt 1874 kezdetéig, a mikor is Budapestre főhadparancsnokká nevezett ki. Ezóta Budapest társas életében kiváló helyet foglalt el s köztiszteletben állott.

Edelsheim 1826 május 10-én született Karlsruhban. Atyja az 1840-ben elhalt Edelsheim Vilmos, Baden nagyharczesség minisztere volt. Edelsheim tizenöt éves korában az akkori szokás szerint az osztrák sereg szolgálatába lépett. Egy évre rá hadnagy lett, s 1845-ben főhadnagy a 6-ik huszárezredben. 1847 közepétől 1848 június 1-ig a 38-dik gyalog-ezredben szolgált mint kapitány, hogy ennek a fezzerve nemek s sajátosságait is megtanulhassa. 1848 októberében Jellasic seregében részt vett Bécs ostromában, 1849-ben pedig, a mint már említettük, Otin-

ger parancsnoksága alatt ellenünk harcolt. Teljesen eltérő politikai nézeteinek daczára minden alkalmával a legnagyobb elismeréssel emlegette Damjanich zseniális támadását Szolnoknál, a magyar fővezért, Görgeit pedig, a jelenkor egyik legjobb hadvezérének mondotta. Az olasz hadjárat után fiait unokabátyja, gróf Gyulay tábornag, fiává fogadta és uradalmainak örökösévé tette.

Igy lett aztán magyar honpolgár s főrendiházi tag.

A magyar viszonyokba teljesen beleélt magát s nagy érdeklődéssel vett részt a közügyekben is, így nevezetesen a főrendiház ülésének egyik legszorgalmasabb látogatója volt.

Új hazáját s a magyar nemzetet megszerette; megtanulta nyelvünket, fiát pedig már egészen magyarnak neveltette.

Nyugalomba vonulása óta hol aradmegei

BÁRÓ EDELSHEIM-GYULAY LIPÓT.

birtokán, hol Budapestben tartózkodott, de mindig élénken részt vett a társas életben, s annak egyik kedvelt és tekintélyes tagja volt, nevével, az egykori hírneves művészével, Kronau Friderikával együtt, ki meg a jótékony nőegyletek tevékenységében fejtett ki elismerésre méltó buzgóságot.

Edelsheim-Gyulayban nemcsak egy vitéz és tehetséges katonát, hanem egy derék, hasznos honpolgárt is veszítettünk.

RÉGI MAGYAR FÖLDRAJZTUDÓSAINK.

Apáink nemcsak harci vitézséggel tündek ki a népcsaládok nagy versenyében, hanem a tudományozomj és az igazság utáni kutatás tekintetében is mindig megállták helyüket. Már a középkorban is voltak művelői egyebek közt a földrajzi tudományak is.

A legrégibb földrajzi munkáink részben történelmi tárgyúak. Eleintén történet és földrajz vegyest fordúl elő bennök. Ha elfogadjuk azt a nézetet, hogy Anonymus Gesta Hungarorumja a XIII. századból való, akkor legrégibb történelmi forrásunk Szent Zóárd vagy András hitvalló és Szent Benedek vértanu remeték élete, Maurus

pécsi püspöktől. (XI. század). Úgy ebben, valamint a többi legendákban is találunk földrajzi anyagot, helyneveket s művelődési állapotunkra vonatkozó adatokat. Így pl. Szent Gellért legendájából megtudja a geographus, hogy az erdélyi sóbányákat már Szent István királyunk idejében művelték. Anonymus könyvében Magyarország hegyeinek, folyóinak, helységeinek régi elnevezéseivel találkozunk. A Magyarországot Erdélytől elválasztó hegyláncot az Anonymus Sylva-Igfonnak, Igfon-erdőnek nevezi. Szól aztán Tarcaz hegyéről, Szerencsről, Borsodról, Szabolcsról, a Nyírről, az Eger vizéről, Nógrád és Nyitra váráról, Veszprém városról, stb.

Rogerius mester várdi kanonok «Siralmas éneke» szintén kútfórrással szolgálhat a földrajz-íróra nézve is. Szerinte IV. Béla idejében Magyarországnak 72 megyéje volt. Budán a bőjtöt szokta fölteni IV. Béla. Pest pedig nagy és igen gazdag német város volt abban az időben. Radna, Erdély éjszakkéleti szögletének ez a kis oláh faluja, a tatárjárás előtt gazdag német város volt. Esztergomban pedig magyarok, frankok, azaz németek és lombardok (olaszok) laktak.

Tamá s palatői esperes «Historia Salonitá»-ja Magyarország akkori társadalmi állapotairól s a nép erkölcsiéről tájékoztat bennünket. Kézai Simon azt mondja krónikájában, hogy Gellért esanádi püspököt a pogány magyarok Pesten egy hegyről kocsijával együtt letaszították. Ezt a hegyet akkor Pesti-hegynek mondták, mert Pest városának akkor még a Dunán túlra is kiterjedt határába esett.

A «Cronica de Gestis Ungarorum» a történelmi részen kívül szintén tartalmaz táj- és néprajzi adatokat.

Horvát-Szlavon- és Dalmátországról alig jelent meg valami magyar nyelven. Annál nagyobb a magyarországi vármegyékre vonatkozó irodalom. Szepesmegyeről 15, Liptómegeyeről 13, Baranyamegyeről 12, Pest-Pilis és Solt-megyeről 7 leírásunk van, néhány megyeről 1849-ig csak egy-egy leírás látott napvilágot. A legrégibb megyei monographia Szerémmegyeről szól és 1690-ből való.

A városok közül a legrégibb adatok Czeglédet illetik, az 1368—1798 terjedő időközről eredeti okiratok találhatók Ballagi Aladár egyetemi tanár magánkönyvtárában. Raguzáról 1479. évből eredő leírásunk van. A helységekre vonatkozó monographiák közül a XVI. századból 8, a XVII. századból pedig 26 származik. Budapest 120, Pozsony 27, Balaton-Füredet 20, Komáromot 15, Egert 13, Besztercebányát 12, Eper-

jest, Esztergomot, Kassát és a Mehádiai vagy Herkulesfürdőt 11—11 mű tárgyalja.

Budáról a legrégibb leírás 1501-ből való, Pestről csak 281 évvel később jelent meg az első leírás.

Régi földrajzi írások azonban nemcsak a magyar földet ismertették meg a nemzetel, hanem a külföldet is. A haza fiai közül sokan utaztak be idegen országokat és azokat népükkel és szokásaikkal együtt leírták.

A legrégibb leírás (1208) Poth comes római útjára vonatkozik, de ebből csak töredékek maradtak reánk. II. Endre 1217—18-ban járt a Szentföldön. Rikhard szerzetes 1237-ben irt Nagy-Magyarország dolgáról. Eskandel Máté, budai polgár, a középkorban Magyarország legnagyobb utazója és Khina első keresztény vértanuja volt. Pécsvárdi Gábor érdekesen ismerteti Jeruzsálemet és a Szentföldet. Alsósztegovai Rimai János törökországi követségének útleírása 1608—1609-ből kéziratban maradt reánk. Kalkas István Perzsiában járt. Szepsi Csombor Márton sok európai országot bejár s 1620-ban jelent meg «Europa Varietas»-a.

Ezek a rendkívül érdekes adatok a legelső magyar földrajzi könyvészeti műben foglaltatnak, mely csak a napokban hagyta el a sajtót. A munka teljes címe: «Bibliotheca geographica hungarica. Magyar földrajzi könyvtár.» Irta és

a m. tudom. Akadémia 1888 május 7-én tartott ülésén bemutatta *Dr. Havass Rezső* tanár. Ára 10 korona.

A nagy-nyolczadrét-alakú vaskos munka 559 oldalra terjed s szerző saját költségén készült, minthogy nem akadt kiadó, ki a tetemes kiadási költségek viselésére vállalkozni mert volna. Az ilyes munkákat külföldön a kormány, a hatóságok és a társadalom egyaránt nemcsak erkölcsileg, de anyagiilag is támogatják. Annál nagyobb elismerés illeti az író, hogy fáradságot nem ismerve, költséget nem sajnálva, megírta és kiadta az első magyar földrajzi könyvészeti munkát.

Általános könyvészeti munkákban ma már nem szükkölködünk, de ilyen részletes szak-könyvészeti munkánk Havasséknál nincs. Könyve feljeli az 1849. évig bezárólag megjelent hazai vonatkozású földrajzi munkákat. A nyelvre nincs tekintettel, csak azt nézi, hogy a mű földrajzi és magyar eredetű legyen. De még az idegen írók műveit is fölemlíti, az azok hazánkra vonatkoztak. Ezáltal gazdag anyagot gyűjtött össze. Közül ötven munkáról találunk közelebbi fölvilágosítást ebben a tíz évben át hangyszorgalommal folytatott buvári kódás eredményeül kiadott «Magyar Földrajzi Könyvtár»-ban.

Könyve öt szakaszra oszlik: I. A magyar birodalomra vonatkozó földrajzi és rokon tárgyú munkák. II. A külföldre, nemkülönb a magyar birodalomra is vonatkozó földrajzi és rokon tárgyú munkák. III. A külföldet tárgyaló magyar földrajzi irodalom és a külföldről szóló idegen írók munkáira vonatkozó magyar könyvismeretéseik. IV. Csizók, napirtók és rokon tárgyú munkák. V. Különféle és pótlék.

Látnivaló, hogy az író derekas munkát végzett. De munkájának tudományos színét és jellegét ad az az eljárása, hogy nemcsak a nyomtatványokat, de a kéziratokat is átkutatta. Itten ottan becses jegyzeteket csatol az egyes munkákhoz és gyakran ad útbaigazítást arra nézve, hogy azok hol és miféle könyvtárakban találhatók föl.

A czimeket az egyes szakaszokban és alszakaszokban időrendben sorakoztatja. De a megyékre és a helységre vonatkozó monográfiák címzeit betűrendben közli. Ha azonban egy helyről több mű van, azokat időrendben is összeállította.

Havass könyvből meggyőződhetünk, hogy a multban is voltak földrajztudósaink, s hogy a középkorban nálunk — aránylag — kedvezően alakult a földrajzi irodalom. Napjainkban e téren is, mint általában mindenben, nagy a haladás. De ezt a nagy fejlődést a multak ismerete magyarítja csak meg és teszi érthetővé előtünk. A legmelegebben ajánljuk az illető szakkörök figyelmébe a bibliotheca geographica hungaricát.

AZ ORSZÁGOS NŐKÉPZŐ-EGYLET JUBILEUMA.

Az országos nőképző-egylet negyedszázados munkássága gazdag sikereit ünnepelte márczius 25-ikén díszes épületében, mely mint közintézet láthatólag is hirdeti huszonöt év eredményeit. A hazai kultúra, a nőnevelés fejlődésének igazi szép ünnepe volt ez, s egyesültek a fényes társaságban, kik oly oadaodó tevékenységgel emeltek és emelik folyton az intézetet, kiket a tisztelt és elismerés vonzott oda és a kiket az intézethez bensőbb emlékek kötnek. Rokon intézetek küldöttségei is részt vettek a jubileumon.

A nagy terem szorongásig megtelt d. e. 11 órára díszes közönséggel. Ott voltak: gróf Csáky Albin, gróf Bethlen András miniszterek, Berzevicsy Albert államtitkár, báró Eötvös Loránd, a tud. akadémia elnöke, Szász Károly református és Zelenka Pál evangélikus püspök, gróf Szapáry István, Gyulai Pál főrendiházi tagok, báró Andrássy Gábor, Schvarcz Gyula, gróf Zichy Jenő, Vadnai Károly, Hegedűs Sándor országgy. képviselő, Ráth Károly főpolgármester, Gerlóczy Károly alpolgármester, Földváry Mihály alispán, Szathmáry György miniszteri tanácsos, Bogisich Mihály prépost, gróf Teleki József, Verédy Károly és Kón József tanfelügyelők, stb. A nők közt pedig gróf Khen-Hederványi, gróf Szapáry Géza, gróf Esterházy László, gróf Teleki József, gróf Bethlen András, báró Frónay Gábor, Zelenka Pálné, a püspök neje, Bischitz Dá-

vidné, Kralovszky Istvánné, Rudnayné Veres Szilárd, Csiky Kálmáné, ki a jubileum eszméjét megpendítette, s annak rendezésében oly sokat fáradozott, Visontai Kovács Zoltánné, Szilassy Aladárné, Arany Lászlóné, Heinrich Gusztávné, Herich Károlyné, Várady Antalné, stb.

Az elnöki emelvényen Veres Pálné és gróf Teleki Sándorné elnökök foglaltak helyet. A közgyűlés az egyesület nőképző-intézetének növendékei által előadott karénekkal kezdődött, mely után Veres Pálné tartalmas elnöki megnyitót mondott, emlékeztetve a nőnevelés haladásáról a lefolyt 25 év alatt. 1867-ben a nők művelésére elemi iskolák léteztek csupán, most már polgári- és felsőbb leányiskolák, tanítónői, tanárnői és nevelőnői tanfolyamok vannak. És ha széttekintünk e teremben, hazánk mennyi kitünőségét van szerencsénk körünkben üdvözölhetni, nemkülönb a velünk rokon kulturális egyesületek küldötzeit, kik megjelenésük által mindannyian bizottságot tesznek a nőnevelés iránti érdeklődésükről. Beszédében aztán köszönetet mondott mindazon tényezőknél, a kik törekvéseiben támogatták.

A viharos éljenzéssel fogadott elnöki beszéd után Ráth Károly főpolgármester szolt és a főváros üdvözlétének tolmácsolása kíséretében átnyújtotta Veresnének az «arany érdemkeresztet».

A percekig tartó taps és éljenzés elhangzása után Komocsy József felolvasta Jókai Mór innapi beszédét, mely egész korrajz a régi magyar nőnevelésről. A magyar középsztálynál még ötven évvel ezelőtt az a puritán nézet uralkodott, hogy a leánynak még a zenéhez sem szabad érteni. Tanuskodik a felfogásról egy a harminczes években megjelent «Honni vezér»-ben olvasható szatírás költemény, melyben már gúnynyal ostromoztatnak azok a szülők, a kik leányukat nevelőintézetbe küldik, a hol az «gitározik s énekel!» — Minek az? «Paldáson fenn a czitera: Szerezen hirt hozzá Tera: Mi pedig majd tánczolgunk!» A leánynak nevelőintézetbe küldése egyértelmű volt a nagyzási hőborttal s ilyen kinevelt leánytól félték a házassalandó ifjak. Minden erénynek van roszdája, — mondja tovább Jókai. — A jó-tékonyaság, szellemi műveltség nélkül, okatlan pazarlásá válhatik. A vallásosság, lelki emelkedettség nélkül, vak rajongással fajulhat. A hűség, műveltség nélkül, szolgálalkúság lehet. A lelkesedés, műveltség nélkül, tévelygésbe vezethet. A takarékosaság, megfelelő képzettség nélkül, rosz számítás lehet. Még a szeretetnek is tud roszdát adni a szellemi elhanyagoltság. Nemcsak a szívnek, az érznek is nagy dolga van a szerelmében: az olyan szerelmében, melynek az egész életre ki kell hatni. Még a szépségnek is roszdája a képzetlenség. A szellem emeli a női szépséget; sőt gyakran pótolja is. De még a szépség és szellem együtt nem variáztatom; a műveltség teszi a kettőt együtt azá.

A beszédet, mely végül a nőképző-egyesület működését méltatta, zajosan megjelenezte a közönség. Utána Váradi Antal lépett az emelvényre, hogy elszavalja «Virágos kert» című hatásos költeményét, melyet meg is tapsoltak.

Erre az üdvözlések hosszú sora következett. Emich Gusztávné, az ünneprejelő bizottság elnöke bejelenté, hogy üdvözléseiket küldötték Klotild főhercegnőszony Fiméből, Jenő főherceg Tabódy Sándor őrnagy útnán és László főherceg, ki azt írja, hogy alkalmissal meglátogatja az egyet tan- és nevelő intézetét. A küldöttségek sorát a főváros tanügyi világának küldöttsége nyitotta meg, melynek szónoka Verédy Károly tanfelügyelő volt. Üdvözltek még az elnökséget: Az E. M. K. E. küldöttsége, az orsz. iparegyesület, a Mária-Dorothea-egyesület, a Klotild-szeretetház, az orsz. kisedővő egyet, a borsodi-állás-egylet, az intézet tanárkara nevében Vámosy Mihály, a volt növendékek küldöttsége élén Szóts Farkasné, a mostani növendékek mintegy 50 tagu fehér ruhába öltözött küldöttsége nevében Schram Malvine, az Eötvös-egylet nevében Péterffy Sándor és végül az országos nőképző-egyesület választmányára, melynek szónoka, Csiky Kálmáné egyesületi alelnök két remek kiviteli ezüstkoszorút nyújtott át az elnököknek. Számos nőegylet küldöttségek képviseltek. Végül Zichy Jenő gróf méltatta rövid beszédében az elnökök érdemeit, a kiket a magyar nemzeti társadalom nevében üdvözölt.

Az intézet növendékeinek karéneke zárta be az ünnepet.

Este lakoma volt a «Hungária» nagytermében, melyen a társadalom sok kiváló női és férfi tagja volt jelen. A pohárköszöntők sorát Veres Pálné nyitotta meg a királyra és királynéra mondott rövid áldomással. Csiky Kálmán, mint az egyesületi hölgyek megbízottja, a közoktatásügyi kormányzatnak a magyar nőnevelés körüli érdemeit dicsérve, felszólította a hölgyeket, hogy miként a zoldászatnál a komoly tanácsokozásokban utánozzák a férfiakat, utánozzák őket most a fehér asztalnál is, és őrítsenek poharat a közoktatásügyi miniszterre s nevezetesen a jelenlevő Berzevicsy államtitkár. Berzevicsy államtitkár magvas beszéd kíséretében azokra a nemes, nagylelkű magyar hölgyekre őríti poharát,

kik az egyesületet alapították, nevezetesen Veres Pálné, Vadnai Károly Veres Pálné jobbkeze, Rudnay Józsefné, Szász Károly a családi gyászra miatt távollevő gróf Teleki Sándorné és Janischné igazgatónőre, Horváth Gyula az Emke nevében Veres Pálné, Csiky Kálmán Váradi Antalra, Rakovszky István Jókaira, Váradi Antal Csiky Kálmánra, a jubileum kezdeményezőjére, Szász Károly a választmányra őrítették poharát, stb. A lakoma éjfel tájban ért véget.

SZÍNHÁZ.

I.

«Toldi.»

Zenedráma 3 felvonásban. Zenéjét szerette Mihailovich Ödön. Szövegét Arany János éposa után írták Csiky Gergely és Ábrányi Emil. (Először adták a magyar kir. operaházban 1893 tényezében 18-án.)

Elismerés és dicséret illeti gr. Zichy Géza intendant, hogy a magyar kir. operaház másorát ismét egy eredeti alkotással gazdagította. Mihailovich zenedrámaja zajos tetszésnyilvánítások mellett került eddiggel színpadra.

A három felvonásos zenedráma szövegét Csiky Gergely és Ábrányi Emil írták, alapul Arany János «Toldi szerelmé»-i véve. A szövegkönyv, költői verselése mellett is, meglehetősen győnge, hatástalan; hiányzik belőle a valódi megható és megindító drámaiság. Nincs éltető drámai ereje; nincs elég cselekvénye. A mi cselekvény van benne, mint például a Piroksa elnyeréséért való nagy tusa, az is a színpad mögött történik. A szerelmi jelenet azonban annyira kimagaslik s olyan költői, hogy felesleges hosszúsága mellett is hatásos. Ez elnyújtás nélkül még nagyobb hatású lenne. De e jelent végével ismét csak a kijárt uton mozog a szöveg és fejleménye. Sőt eseménye Lohengrinnal annyira egy nyomon halad, hogy csaknem lépésről-lépésre utánozza azt.

Ott van mind a két zenedrámaiban a két király, a «tisza hajadon» Elsa és Piroksa, a szerelmes hős Lohengrin és Toldi, a kik mind ketten kivívják szerelmük tárgyát, a Wagneré szimpatikusan, mint az férfi, Toldi pedig érdek nélkül, másnak a kedvéért; ott látjuk mind a két zenedrámaiban a hirnököt teljesen azonos szereppel s végre az alattomos cselszövőt s lesújtott lovagerényt Telramundban és Tar személyében. És ezekkel a személyekkel «Toldi»-ban majdnem ugyanaz a dráma játszódik le, mint «Lohengrin»-ban. A szövegírók dicséretére legyen mondvá, hogy a magyar alaphangulatot és nemzetünk művelődési sajátságait kitünően domborították ki.

A mi a zenedráma zenei részét illeti, az igen komoly becsűvel van megszerkesztve. Óriási szorgalom és igyekezet becsületes gyümölcse az. Kár, hogy híjával van az erősebb egyéniségnek s különlegességnek, s ezért dallamokkal, tematikusan van átgondolva minden és papírra téve; aztán finoman kihimezve. A dallam szálai remekül bonyolódnak: hogy eredeti szöveget nem fejlődik belőlük, az nem Mihailovich hibája, mert ő nem tehet róla, ha műzsája nem áldotta meg eredeti lángelmével. Ezt ő maga is érzi s tudja, ezért lett a Wagner-iskola hívévé s mint annak egyik utánozója lelkesen iparkodik annak impresszióit híven s válogatott formában kifejezni.

Mihailovich tehetségéhez képest a szimfonikus kidolgozásban kereste kifejezési képességének érvényre jutását; így a lírai részeket gazdagon hullámzó dallamok sokaságával fejezte ki. Sőt gyakran lendületesen emelkedik is, mint a szerelmi kettősben, melynek a második fele valóban csillag. Kevésbé sikerült a drámai részek. Ezekhez, igaz, nem sok alkalma volt «Toldi»-ban, de a hol volt, ott meg a kellő rövidség, erő és egyszerűség hiányzik. Nézzük csak Wagner, a nagy mestert. Félre érte, a ki követi s nem veszi észre, hogy ott, a hol megható cselekményeket fest zenéile, azt mindig keresetlen, de megrázó módon teszi. Ott mellőzi káprázató technikáját; nem hullámzik polifonikusan, nem rak melódiát melódiára, hanem általános, megérthető, egyszerű homofon módon szerkeszt. Mihailovich pedig mindig gondolkodik s válogatott polifonijára, így tönkre teszi a drámai hatás lehetőségét.

A hangszereles föltétlen dicséretet érdemel; mind éltető. A hegedűk gyöngéd, finom hangokkal éltetik a modern harmoniakban bővelkedő zenekart.

A színpadi előadás mintaszerű volt. Meglátszott a személyeken, hogy teljes készletséggel s lelkes jóakarattal teljesítik nem épen könnyű feladatukat. Első sorban Szilágyi Bellát (Piroksát) említjük, ki ép oly jeles volt a zenei deklamációban, mint megjelenésében. Valódi Piroksa-alak. Perottinak (Toldi) nem volt alkalma hangja csillogtatására; mind a mellett nagyon elfogadhatólag ábrázolta Toldit. Szintén hatásosnak találtuk Sz.-Bárdossy Ilonát (Erzse) a hűségese barátó szerepében, kinek kellemes hangja bájosan vegyült a zenekar harmoniáival. Eredeti megjelenésű volt Szendrőy Lajos (Rozgonyi); valódi régi nemes alakot ábrázolt és jellemzően énekel. Hálátlan szerepe volt Ney Dávidnak (király), de érczes basszusa kevés énekelni valója

zónék bókolasait, különösen ha oly fiatal és nyugodtan előkelő, mint Herzeg Ferencz, s ha oly féltékeny szerénykedő, mint Karczag Vilmos.

Nem akarom őket összehasonlítani, mert hisz nem is hasonlíthatnak egymáshoz; de mert nyomon követte egyik a másikat: színházi szereplésük önkénytelenül együtt jut eszembe. Ha már most a «külső siker»-ből mérem darabjaik értékét, akkor a Karczag Vilmosé többet ér, mint a «Nábob leány», mert zajosabb tombolás jutott ki osztályrészeül. Pedig nem jobb darab. A publikum és színész nagyobb számításba vételével van megírva, mint a nábob leány, a melynek minden hívaival ép az az értéke, hogy nincsen benne öntudatos hatásra számítás. Alakjai járnak-kelnek, beszélnek természetesen és a függöny fölvonásáig legördülései előtt nem csattan a színpadon semmi se. A Karczag Vilmos darabjában ilyenkor mindig csattan valami és a publikumot lépre viszi a csattanás. Én erős impressionista va-

turbukoló nem «fin de siècle» alak. Ezek érzélgőségéből estek egymás karjaiba s az önmegtágadás utján mindvégig szilárdan haladók.

Az érzélgőség szeretőt, a ki e mellett kötelességű felelős is, a hús és vérből alkotott Clemenceauk, Francillonok és Nórak kitünő személyesítője, Márkus Emilia adja és beválik az új talajon is. Van neki egy melodramatikus, zenei lágyssággal elmondott nagy monológja, a melyhez kíséretül csak a holdvilág és hárfa hiányzik. Ezzel az egyetlen monologgal bódítja el a mostoha fiát és megtapsolja őt érte a publikum is. Mentséggül hamarosan ide igatom, hogy a monologot nem bódítási czéllal mondja el a kötelességű felelős. Nála kisebb fokú érzelme biztosítása a cél. A mostoha fiú rokonszenvét keresi csupán. De hát mi baja van neki a mostoha fiával — kérdeni fogja az olvasó. Nem neki, hanem vele van a másik részről a baj.

A fiúnak, a kit Mihályfi ad, az a baja, hogy a mig

A «TOLDI» ZENEDRÁMA ELSŐ FELVONÁSÁBÓL.

Ritter F. rajza.

daczára is győzött. Tallán (Beneze), Kis (Loránti) és Veres (hajmester) buzzogn emeltek az összatást. A zenekar, mint rendszeren, ez alkalommal is jelesen működött, s nagyban emelte a zenedráma sikerét a fényes kiállítás és a pompás korhú jelmezek.

VAVRINEK MÓR.

II.

«Lemondás.»

Dráma négy felvonásban. Írta Karczag Vilmos. — Először adták a nemzeti színpadon márczius 24-én.

Karczag Vilmos «Lemondás» drámáját tüntető tapsok közt adták a mult héten a «Nemzeti színház»-ban. Rövid három hét alatt a második eset, hogy a «külső siker» kritikai műszó diadalmasan megállja helyét. A «külső siker» annyit jelent, hogy van taps s nem veszi észre, hogy ott, a hol megható cselekményeket fest zenéile, azt mindig keresetlen, de megrázó módon teszi. Ott mellőzi káprázató technikáját; nem hullámzik polifonikusan, nem rak melódiát melódiára, hanem általános, megérthető, egyszerű homofon módon szerkeszt. Mihailovich pedig mindig gondolkodik s válogatott polifonijára, így tönkre teszi a drámai hatás lehetőségét.

gyok s mindig mint publikum nézem a darabot. Valónak vettem pillanatra magam is azt, a mi tulajdonképp csak színpadi fogás. Karczag Vilmos felvonás-végi fogásai emberi gyengéink révén mindig sikerülnek. Hogy sikerülnek, abban a kisebb rész az övé s a nagyobb rész a munkatársaké. Értem az előadó művészeket.

Egy érzéken, agyban híguló: hálás szerep Ujháznak. Ibsen alkalmat adott neki arra, hogy egy gerinc-sorvadó doktort mutasson be nekünk Nórájában a színpadon. Azt ő diskreál realissussal megteszi. Karczag most egy-hűdött bambaságra kárhoztatja őt. Ujházy ezt a biztos vég felé vivó fogyatkozást is izléssel viseli. De ebben az irónak is érdeme van. A Karczag agyhűdöttje jó izlései agyhűdött. Mire agya végleg ellágyul, nem dadogtatja őt, hanem néma szerepet ad neki a színpadon. Ez a szerencsétlen véget ért alak ötvenöt éves korában házassodik s a házassága lesz a végzete. Fialat feleséget vesz, félti, s egy ilyen zöld szemű nőzete okozta roham nyomása alatt, rég elernyedt idegei felmondják a szolgálatot; mire egyebekben elég nyomos okot ad neki a szerző. Első feleségétől származott fiát lepi meg a második felesége karjai közt. Sietek kijelenteni, hogy ez a két

ő anyját gyászolja Afrikában, «gonosz hamarsággal» más feleséget vett az apja és mindenképpőt pedig az, hogy ez a más feleség egy szép szőke bonneból lett grófné, a mi a Korolán grófi család ősi hagyományával meg nem egyeztetnő mesalliance. Erre a meglepetésre kerül haza Afrikából a fiú, s mint az anyja emléket bálványozva imádó, meglehetősen nyers szemrehányásokkal illeti az apját, a bonneból lett második feleséget pedig egy színpadilag hatásos jelenetben egyszerűen lenézi.

Ennek a fiúnak ezen első fellépéséből az az érzésem volt, hogy az apja iránt merészen tiszteletlen és biztosra vettem, hogy a szerző megindokolja ezt a fellépést a bonne előéletének valami rejtett foltjával, a melyre némi leplezett célzásokat is tesz a haza-terülő fiú, a ki reá, mint valamikor körülgyeskedett nevelőnőre emlékezik. Az apa is örökké mentegetőzik; a fiatal asszony meg már egészen úgy viselkedik, mintha halálos bünt követett volna el az által, hogy az öreg szentvelen grófnőhöz fűzte virágzó életét; és pedig nem önmaga ellen, hanem a Korolán grófi család ellen. A darab folyamán kiderül, hogy a bonne előlétele tiszta mint a hó.

No már most ez a tiszta teremtés a helyett, hogy

az ártatlansága erejének hatalmas érzetével lecskét adna annak a nyers, fiatal grófnak, az öreg gróf meg-egyezésével szinte bocsánatkérőleg esdekel a mesalliance utólagos jóváhagyásáért, a mi az adott viszonyok között tulajdonképp nem is olyan főbejárón nyomatékos, mint a milyennek azt az öreg gróf, a fiatal feleség és a szerző hiszik, mert hisz a volt bonne melodramatikus előadásából kiderül, hogy ő egy tönkre ment régi nemesi család sarjadéka; tehát a mesalliance tulajdonképp csak «mérésékelt fokú.» De eltekintve ettől, a második felvonás azzal végződik, hogy az anyja emlékének élő ifjú gróf, a mostoha anyja elbeszélésének bűvétől elkábítva, beleszerelmesedik az apja második feleségébe.

Ezután egy hajmeresztő küzdelmet vártam a harmadik felvonásban. A helyzet tragikus; a feladatot igénylő. A fiu vetélytársa az apjának. Kétségtelen önmeghasonlításra vivő szenvedély. A kérdés úgy állott előttem, hogy a mennyiben a nőben is fölkel e természet elleni bűnös vágyának ingere: akkor itt ölés vagy megőrülés következik. Az író megmentett ettől a lidércnyomástól. A harmadik felvonásban kiderült, hogy ezek nem szenvedélyes szeretők, hanem csak érzélgők. Egy ilyenféle lelki hangulatból kifolyóan találja őket egymásra borulva a férj-apa, a kinek elernyedti idegei a perc sulya alatt végleg felmondják a szolgálatot. Fegyvert ragad, de mielőtt elsülne, agyhüdtöten összeesve, bamba lesz.

Jön a végfelvonás. A színpal jelzi, hogy a harmadik s a végső között egy év telik el. Részvétellel gondolok az ifjú grófra, a kinek belsejét a lefolyt év alatt bizonyára agyongyötörtte a kettős lelkiismeret-furdalás. Az apja elve-halottságának ő a közvetlen oka, s bizonynyal az apja feleségéhez való tiltott vonzódása se alszik. Egy belső vívódásban elszórt lelki rokkantat képzeltem magam előtt. Egy égvágygyal teli ember, a kitől vágyának bálványja se húzódik egészen, s a kit egy óriási erkölcsi momentum mégis meghalásra kényszerít! Kérem, az ilyen emberek hagymázba esnek, gyilkolnak vagy trappistákká lesznek. A mi ifjú grófnak telt arca az állott elem a negyedik felvonásban, mint szerencsétlen atyját kötelességszerűleg ápoló. Megnyugodtam. Lemondott, leküzdötte a bűnös szenvedélyt. De az író, darabja végakordjában is újabb meglepetést készít. Ott kiderül, hogy még mindig szerelmes az ifju, s a kinek a bűn alkalmá elől meneküljön, valami tengerentúli vidékre vándorol ismét. Pedig egészen felesleges ez az utazás. Ezt a fiatal embert nem környékezi többé már itthon se veszély. Mondja ugyan, hogy fél tőle; de szelíd, nyugodt hangulatából ítélve, ő benne már nincsen semmi gonoszság; őt a felvonások között egy év kipróbálta egészen. Ők nyugodtan ápolhatják együttesen szerencsétlen élőhalottjukat. A nőnek egész természete, elejétől végig, a passiv megadás volt, úgyszólván még szerelme nyilvánulásában is. A férfi úgy lépett fel Afrikából hazajövet, mint megrendítő nagy dolgokra képes lélek-erő. Ő a darab végén közmegegyezésre összehozta a lemondás nagy dolog. Nagyobb, mint az önelemzés. De azt a küzdelem teszi nagygyá. Ezek nem küzdenek. Ezek a küzdelemről csak beszélnek.

A Karczag «Lemondás»-ában nincs belső igazság; de hogy valami van benne, az kétségtelen, mert a közönség tapsol és követi végig a darabot. Az van benne, hogy az egyes felvonások sík alapon nyugvó lélektani fordulásain igen ügyesen átsiklik az író, s aztán színpadi hatásra számítva, megszövi jól a felvonást. Ebben az irányban Karczag számottevő dolgokat alkotott. Jól számol a színészszel és a közönséggel.

A közönség tapsainak azonban van egy másik, belsőleg is megokolt momentuma. Érttem Karczag-nak a «Lemondás»-ba beszótt második darabját. Mert a «Lemondás» két darab. Az egyik melodramatikus, tehát nem igaz; a másik az életből való hús és vér, tehát igaz. Ezt a másikat nevezhetjük «Boldogulás»-nak. A közönséget ő ezzel a «Boldogulás»-sal kápráztatta meg. Azt oly ügyesen szövi a «Lemondás»-ba, hogy valahányszor ott egy lélektani hibban mutatkozik, nem enged fölcsozni: rögtön elől a «Boldogulás» darab idylli derűjével, a melynek igazán bájos légtörése van.

Egy kis baronesse — afféle fejű tavaszvirág —

VIKTÓRIA ANGOL KIRÁLYNŐ DOLGOZÓ-SZOBÁJÁBAN, FLORENCZBEN.

beleszeret a «titkár úr»-ba, a ki az apja levelezéseit viszi. Az apa arisztokrata, de a nagymama arany-szív. A nagymama révén a titkár úr megkapja a baronesst. Az egész egyszerű dolog az élet igazsága ül. A kis baronessek igen könnyen beleszeretnek a «titkár úr»-ba, különösen falun. A «titkár úr»-at a szülők rendszerint nem tartják veszedelmesnek, mert mint házi alkalmazott nem tartozik a társasághoz. A baronesse szabadon közlekedhetik vele. A «titkár úr»-ak pedig, mint tollforgatók többnyire némi poétikus hajlamokkal bíró alakok. És aztán — aztán következik a régi dal. Egy-egy kerti találkozás, az első csók, s az őrangyal-nagymama közbejöttével a «boldogulás».

A nagymamát Prielle Kornélia adja, a kis baronesst Csillag Teréz, a titkár urat Zilahi. Prielle a báj netovábbja, Csillag Teréz a kis baronesse pajzán kedvességével pompás hangulatot kelt, Zilahi rokon-szenves «titkár úr». A nagymamának és unokájának van egy jelenete, a melyet nyomban tapsvihar követ. A pajzán kis baronesse, hogy kikutassa az ő szívbéli dolgára nézve a nagymama hangulatát, ráveszi őt, hogy cseréljenek egy rövid párbeszédnyi időre szerepet, s aztán a nagymama képeben, annak a lorgnált-jét szemére biggyesztve, komoly keresztérdésekkel kikutatja a nagymamát, mint kis baronesst. A párbeszéd természetesen a kutató szívügyének előnyére üt ki.

Az előadás egészben véve lendületes volt. A színészek kedvvel játszottak és telt házak előtt adják a darabot azóta is. A színésznök megvannak a maga hálás momentumai s a publikum mindig szívesen tapsol azoknak. A darab a napi szükséglet kielégítésére alkotott mai termékek között kétségtelenül számottevő jelenség.

AZ ANGOL KIRÁLYNŐ FLORENCZBEN.

Viktória angol királynő, ki jelenleg a legidősebb európai uralkodó, a tavaszi hónapokat több év óta Olaszországban, vagy déli Franciaországban szokta töltöni, hogy az angol tavasz szeles és hűvös időjárását elkerülhesse. A jelen évben e célra Florenczben újból a kényelmes és szép fekvésű Palmieri-villát bérletette ki, s márczius hó második felében — öregségéhez illő kényelemmel négy napon át utazva — meg is érkezett oda, leánya, Battenberg hercegné, s ennek férje kíséretében. Mivel az államférfiak közül, kiknek egyike az államügyek elintézése végett külföldre rendszeren elkiséri a királynőt, jelenleg a külügy-miniszter van kíséretében: a lapok azt beszél-ték, hogy Florenczben nagybörszabású politikai összejövetel lesz, melyen az olasz király és német császár is részt fognak venni. Most már bizonyos, hogy ez csak pusztá föltevés volt, s a fejedelmi vendégek, ha ugyan megjelennek Florenczben, csak magánüdvözlésre mennek

oda, az olasz király, mint házigazda s a német császár, ki különben is Rómába készült menni, mint nagyanyját látogatja meg. Természetes azonban, hogy az agg királynő kényelmes nyaralójában is foglalkozik az államügyekkel, a mint azt felszázadot jóval meghaladó uralkodása óta folyvást cselekedte. Ily foglalkozás közben mutatja be őt képünk is, mely kétségkívül érdekes mozzanatot ábrázol a földgömb leghatalmasabb uralkodójának életéből.

APRÓSÁGOK.

Igen és nem.

Mig arád a lányka,
Oly fukar a szóban!
Suttogja az igent
Alig hallhatóan.
Am az oltár után
Valósággal remek:
Mint hangzanak rajkán
A ropogós nem-ek.

A mód.

Mód nélkül szeretni
Ifjaink szoknak,
Mód nélkül elvenni
Nincs eszébe soknak.

Hamis ékszer.

Valódi, — mondja szép Alice
Mindegyik ékszere,
Van rajta mégis, mely hamis:
Tündöklő két szemé.

Hajdan és most.

Mig lány valál mosolyt csalt
Ajkadra már a bók,
Ma, nőm, mig arczod felderül,
Meg kell izzadnom emberül,
Tanuim a — szabók.

A vágy.

Minő a sárkány ösmések
Köds letűnt korában,
Melynek ha hét fejét vevék,
Kilencz nőtt a nyomában;
Oh ember olyan vágyad is,
Bárhányat tölt be sorsod,
Tüstént új vágyak százaít
Sovár szivedben hordod.

Mult idők dicsérete.

A régít eldicsérik,
A régi jó csupán.
Az élet hej, mit ér így
A szebb idők után?
A vének így sohajtoznak.
De mit tesz ez nekünk?
Hisz egyszer mink is majd csak
A régiékk leszünk!

MAREK ÖDÖN.

PÁRISI DIVATLEVÉL.

Páris, márcz. vége.

Több mint egy évtized óta divattá lett bizonyos körökben színháza járni, de nem azért, hogy előkelő színműírók műveiben gyönyörködjenek, hanem hogy lássák egy-egy ünnepeit művésznő hány új jelmezháiban, vagy szalonöltönyben fog a színpadon megjelenni. Igaz, ugyan hogy a ki a divat legújabb termékeit látni akarja, máshova nem igen fordulhat, mint a francia vagy angol színpadok első rangú színésznőihöz, de mindazonáltal az irányt mint ilyen teljesen elhibáztottnak kell tartanunk. Így pl. Londonban a Her Majesty-ban, hol most Shakespeare drámáit lehető legdíszesebb kiállításban mutatják be a nagy londoni közönségnek, Langhtrnyé asszony teljesen tönkre tette tulajdon ízlése és eszjárása után tervezett öltözeteivel a Shakespeare-kor jelmezeit. Mindazonáltal Jessica öltönye négy nappal a «Velencei kalmár» elődása után a nagy divatvilág összes termeiben udvarképessé lett.

A mi Párist illeti, hol a politikai bonyodalmak egy cseppet sem akadályozták meg a divat legmerészebb terményeinek bemutatását ott a «fin de siècle», — csakhogy 1793-at számítva, — Charlotte Corday, Lamballe hercegné és Mária Antoinette trianoni vátséletei vannak napirenden. Ez a divat teljesen háttérbe szorította a józan felfogású angol divatot, mely a külső csinnal olcsóságot és kényelmet egyesített. Mai napság senki sem törődik avval, vajjon a Watteau-féle panier-ek szövete husz ezer frankba, vagy pedig ugyanannyi son-ba kerül-e, a földög, hogy a különöz divat a kalaptól kezdve a piros sarku csattos cipőig és pástorbotig híven utánozva legyen. Magától értetődik, hogy e divat nagy kárára van a francia és olasz selyem-iparnak s az angol bársonyok után is legfeljebb nyugdíjasok feleségei és leányai tudakozódnak, s midőn azt látják, hogy a valóban remek művű szövet ára még mindig magas, ismét honi szövetjeikhez fordulnak. Hanbury kisasszony, angol művésznő házi öltönye, melyet az udvari színházban nem rég elő adott új darabban viselt, szintén e fin de siècle felé hajlik, sőt ha a rendkívül bő és magas újjakat, melyek különben már hónapok óta elcsufítják hölgyeink karcus természetét, mint már bevett divatot tekintjük, a francia és londoni divat közt legfeljebb a színek mutatnak némi eltérést. Hanbury kisasszony öltözete, görög szabás szerint készült. Vajjon a régi görögök viseltek-e csipkés és arannyal kivarrt övet, ezt csak a feltűnést keltett öltözék készítője tudná megmondani.

Egy másik divatképet is küldök. Ez lazac színű faill franczise szövettel készült reggeli öltönyt mutat, mely szabásra, művészeti kivitelre, de leginkább pedig izléses alakja miatt nem sokára minden divathölgy öltözékéi közt utánzásra fog találni.

Mint eredetét csak még azt akarom felemlíteni, hogy a férfiak a harminczas években divatozott széles nyakkendőt és a hozzávaló hegyes gallért viselik, mely utóbbi végből fonva nagyon szép ugyan, de minden eredetisége mellett is elég veszélyes dolog. Ha e részben magadnak bővebb tájékozást akarsz szerezni, vedd elő az 1829—30-ki, stb. úri divatokat, miből meg fogod látni, hogy míg a hölgyek még a konvent idejében vannak, a férfiak már a nagy császár korszakát átugorva, Lajos-Filöp korabeli valóban neveltségű divatot utánozzák.

Alice.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

A Gyurkovics-leányok, hét elbeszélés a hét Gyurkovics-leányról, Hercegg Ferenczről a «Dolovai nábob leánya» színmű szerzőjétől. A gyorsan hirre kapott fiatal szerzőnek még színműve sikere előtt jelentek meg e vídám, jóízű elbeszélései, részint egyik napilapban, részint pedig felolvasta a szerző, s nagy érdeklődést keltett a bácskai Gyurkovics-család története, melyben egy ügyes mama és nem kevésbé ügyes életrevaló hét lány oly pompásan megoldja a férjhezmenetel nagy feladatát. Elet, jól festett alakok, elmésség, ötlet, szatira, vonzó előadás ad frisséget a hét elbeszélésnek, melyek Herceggnek ismét újabb irodalmi sikerét jelentik. A kötetet a Singer és Wolfner könyvkereskedése adta ki, címlapján a híres hét Gyurkovics-leány képével.

Jókai regényeinek képes kiadásából a 2-ik füzet hagyta el a sajtót. Az «Egy magyar nábob»-bal kezdte meg az Athenaeum az új kiadást, Goró Lajos rajzaival. A füzet ára 40 kr.

Illusztrált magyar irodalomtörténet. Az «Athenaeum» nyomdai társaság új füzetes vállalatot indított meg, a magyar irodalomtörténet képes kézi könyvét, melynek szerkesztését teljesen avatott kezekre, Beöthy Zsoltra bízván, csinos kiállításáról

és jellemző illusztrálásáról gondoskodik. A vállalat címe: «A magyar irodalom története, képes díszmunka a művelt közönség számára.» A könyvet a hazai irodalomtörténet kiváló munkásainak egy nagyobb társasága írja, minden egyes cikket olyan, kinek sajtólagos tanulmányai körébe esik az illető tárgy.

A nagy közönség számára készül, hogy irodalmunk ismerete, szeretete, ápolása terjedjen, erősöd-

ANGOL HÁZI-ÖLTÖNY.

REGGELI ÖLTÖNY.

jön. A tárgyalás formája lehetőleg biográfikus; az írót, költőt, szónokokat munkáikkal kapcsolatosan mutatja be, fontosabb életrajzi adataikkal s koruktól vett és korukra gyakorolt hatásaikkal. Az egyes korok történetét művelődés történeti bevezetések nyitják meg. Ezen kívül a művelődési életnek fontosabb s az irodalommal szorosabban kapcsolatos mozzanatait (iskolák, könyvtárak, könyvnyomtatás, hírlapirodalom, művészet) külön cikkek tárgyalják. Az illusztrációk közt helyt foglalnak régi könyvek címlapjai, kódexlapok, cím-rajzok, régi nyomtatványok és illusztrációk, kéziratok hasonmásai, arcképek, emlékeztető helyek és épületek. Színes nyomású

képeket is közöl a vállalat, mely 40—50 ívre terjed, 2—3 íves füzetekben adatik ki kéthetenként, s az év végeig az egész mű elkészül. Az első füzet már kikerült a sajtó alól, s mellékletül közli a «halotti beszéd» hasonmását és Czittinger Specimenjének címlapját. A bevezetést «Irodalmunk és irodalomtörténetünk» Beöthy Zolt írta, s e cikket a Képes Krónikából vett színes nyomású és könyviro-barátot feltűntető kép, Toldy Ferencz arcképe, Toldy irodalomtörténete címlapjának hasonmása, s a Kisfaludy-társaság ereklei szekrényének rajza érdekesebb. Ezután a középkor és renaissance (mondák és kódexek kora) ismertetése következik, több önálló cikkekkel: «A magyar nemzet óskora» Réthy Lászlótól, ugorföldi, délorszországi régészeti emlékek, faragványok rajzával, az enlaki unitárius templom hun-székelly bett felírásával. Simonyi Zsigmond a magyar nyelv eredetéről cikkeztek Erdélyi Pál a pogánykori költészet emlékeiről. A vállalatra előfizetheti 10 hétre 2 firtal, húsz hétre 4 firtal; egy füzet ára 40 kr.

Herceros Odysseiája, az eredeti versmértékben fordította Kempf József budapesti állami gymnasiumi tanár, ki már lefordította az «Ilias»-t is, s e szerint az egész Homeroszt tolmácsolta magyarul. A görög nyelv tanítása az állami iskolákban többé kötelező nem lévén, egy miniszteri rendelet a görög költészet és művelődés szellemének megismerését szabja meg. Kempfnek «Odysseia» fordítása első helyen ezt az igényt kívánja kielégíteni, s a miniszteri utasításokban megjelölt részeket fordította le, de a többi részt is adja kivonatos prózában, a mi körülbelül egy harmada az Odysseiának. Minden ének után felvilágosító jegyzetek következnek. Homeros fordításokra nézve már régen törekedtek irodalmunkban; 1821-ben jelent meg Vályi Nagy Ferencz-től az «Ilias», aztán «Odysseia» fordítása Szabó Istvántól 1846-ban, az «Ilias» 1853-ban; egyes részeket még sokkal előbb, vagy később is lefordítottak, így Kölesey, újabban pedig Baksay Sándor, Szász Károly, Csengeri János, stb. Kempf nagy előszeretettel, alapos készlettel, tudással és izléssel teljesítette a munkát, s habár a tanuló ifjúsáért fáradozott, a művelt közönség számára is szól Homeros, mely élvezettel olvashatja a világirodalom e felülmúlhatatlan eposzát. A költészet fénye, a naivság bája, az egyszerűség mély közvetlensége, Homerosnak e bámulatos tulajdonai természetesen elsőrendű költői képességet kívánnak meg a tolmácsolás is, de meddig kellene várni, míg ilyen képesség fog hozzá a nagy eposz lefordításához, mely kitartást és hosszú munkát is igényel. Kempf a mai irodalmi színvonalon tisztességesen megálló Homeroszt juttatott irodalmunknak, igen használható könyvet az ifjúságnak. A 32 oldalt elfoglaló bevezetés pedig magvas kis tanulmány, az Odyssea meséjével, a homeroszi költemények történetével, Homeros költészetének jellemzésével, történelmi adatokkal, a magyar fordítók ismertetésével. Tanulással és élvezettel olvashatni. Grill Károly udvari könyvkereskedése szépen kiállítva, s négy illusztrációval ellátva adta ki a 272 oldal elfoglaló kötetet, melynek ára 1 firt 80 kr.

A természettudományi társulat könyvkiadó-vállalatára most jelent meg a fölhívás, mely az újabb három évi (1893—1895) sorozatra kéri a közönség támogatását.

Ez a könyvkiadó-vállalat huszonegy év óta áll fent, s ez idő alatt 49 kötetből álló oly becses kis könyvtárt juttatott a művelt magyar olvasó közönség birtokába, melyben a legjelesebb természettudományi írók munkáival igyekezett hazánkban a természettudományi ismeretek terjesztését és megkedvelését. A magyar olvasó közönség teljesen fölfogta, megértette a társulat törekvését és könyvkiadó-vállalatát növekvő pártolásban részesítette. E fokozatos pártolás reményében indítja meg a társulat a vállalt nyolczadik ciklusát. A ciklus könyvilletményeinek kiszemelésében a társulat arra törekedett, hogy a díszesebb kiadású és könnyebb olvasni valók mellett olyan alapvető nagyobb kézikönyveket is adjon, a melyek a már régóta igen érezhető hiányt pótolnak irodalmunkban. A kiszemelt munkák következők: «A kísérleti fizika kézikönyve», Roiti olasz munkája alapján Czogler Alajostól. Revideálja Eötvös Loránd báró. «Természettudományi eredete», Decandollettól, számos rajzzal, fordítja Pwlicsek Sándor, revidálja Magócsy-Dietz Sándor. «Az állatvilág háztartásáról», sorozatos előadások, Entz Géztől. «Az állatok mechanikai műszerei», Grabertől számos rajzzal, fordítja Thanhofer Lajos. «Az északi madárhígyek tájáról», Herman Ottától, számos képpel és színes mellapokkal. «Egy pátok élete», Reclus-tól, rajzokkal. «Az elektrotechnika kézi-

könyve», Straub Sándortól, rajzokkal. «*Előadások a geológia köréből*», Szabó Józseftől, számos képpel és mellékletekkel. Az aldirási díj három évi kötelezettséggel: a Természettudományi Társulat tagjai és a «Közöny» előfizetői részéről 6 forint egy évre, nem társulati tagok részéről 8 forint, a mely összegbe már a bekötés költsége is bele van értve.

Hadtörténelmi közlemények, a tud. akadémia segélyezésével kiadott évnegyedes folyóirat első kötete *Pauler Gyulától* közöl mutatványt az Árpád-házi királyok történetéből és pedig az 1241. ápril. 11-iki sajmőzei (mohi-i) csatáról, melyet IV. Béla vívott a tatárokkal. Második cikket a múlt évi hadtörténelmi pályázaton jutalmazott munka: «Temesvár megvétele 1551—1552-ben», melynek szerzője *Czimer Károly* s *Losonczy István* hősiességét adja elő. *Komáromy András* több levelet és akták közül az 1607—8-iki hajdu lázadásról. *Szendrey János* a külföldi muzeumokban levő magyar hadi történelmi emlékekről ad kimutatást. *Rónai Horváth Jenő* «Pozsony és a közép-dunai vonal» czímen e vidék stratégiai helyzetéről értekezik. Kisebb közlemények egészítik ki még a füzet tartalmát.

Akadémiai kiadványok. A vogul népköltési gyűjtemény harmadik kötete gyanánt a «*Medve-énekek*» első részét kapjuk, mely 539 lapon vogul szövegeket és fordításokat tartalmaz *Munkácsi Bernát* levelező tagtól, ki részben saját gyűjtése, részben *Reguly Antal* hagyományai alapján állította össze a vasikos kötetet. A «*Medve-énekek*» a vogul nép ősi mondáinak, hagyományainak, meséinek és különböző énekeinek gyűjteménye. Ára 5 frt. Az akadémián tartott értekezések közül pedig megjelentek: «*A pogány arabok költészetének hagyományai*», széköfoglaló értekezés *Goldziher Ignác*z rendes tagtól; ára 60 kor. *Nova Aurigae spectruma*, összehasonlító néhány bolygószéri kód spectrumával; ára 30 krajczár. — *A mathematicai és természettudományi értesítő* ez idei 2-dik füzetét *Gothard Jenőtől*, *Réthy Mórtól*, *Hankó Vilmostól*, *Krenner József Sándortól*, *Schaffer Károlytól* és *Fényi Gyulától* tartalmaz közleményeket.

«**A földbirtokosok kézikönyve.** A földbirtokos összes birtokviszonyaira s a mezei gazdaságra s jogi szükségleteire vonatkozó legújabb törvények, miniszteri rendeletek s legfeljebb bírósági és közigazgatási bírósági döntvények gyűjteménye, magyarázattal, példákkal s irásmintákkal. A legújabb törvények és miniszteri rendeletek szerint átdolgozott második kiadás. Írta *Kassay Adolf*, s Budapesten *Lampel Róbert* (Wodianer F. és fia) könyvkereskedésében jelent meg nagy 8-ad rét 26 íven. Ára 2 frt 60 kor. Kétes kérdések felvilágosítására szolgáló kuriai döntvények nagy száma található benne.

Az öt világrészről cím alatt nagy kötet utirajz jelent meg, melyben *Vadoná János* írja le három évnél további időre terjedt utját a világ minden részében, vizen és szárazon.

Ily hosszú utról, melyet a szerző százezer mérföldre becsül, természetesen nagy könyvet lehet írni, s *Vadoná János* könyve éppen 900 lapot foglal el, pedig lehetőleg röviden és futólagosan ír, uti jegyzeteket állítván össze apró pontokban. Az egyes országok, városok, lakosok bővebb leírására, történelmére, szokásaira, a népek jellemzésére nem törekszik. Az egész könyvön látszik a gőzerővel rohanó század utasa, kinek szemét és lelkét folyton újabb és újabb képek és látványok foglalják el, a nélkül, hogy az előbbieket benyomásai mélyebbre vésődhettek volna. Végig vezet az egész világon, óceánokon, szigeteken, a civilizáció és vadtság helyein. A könyv ára 7 frt 50 kor (15 korona) s *Hornyánszky Viktor* könyvnyomdájából került ki.

Beniczkyné-Bajza Lenke válogatott regényeinek füzetes kiadásából *Singer* és *Wolner* könyvkereskedése a 10-ik füzetet becsatolta közre, mely a *Delila* regény folytatását adja. Egy füzet ára 25 kor.

Az élet utain cím alatt *Békefi* (Szaller) István három nagyobb elbeszélést adott ki egy kötetben, *Székesfehérvárról*. A három elbeszélés: «*Helén*», «*A kétszívű asszony*» és «*A kelepce*», olvashatók szépirodalmi dolgozatok, folyékonyan megírva. A szerzőnek rövid idő alatt az már második kötete. Ára 1 frt.

Kassa város régi számadás-könyvei (1431—1533) közli ifj. *Kemény Lajos* s megjelent *Kassán*, *Maurer Adolf* bizományában. A régi városi életre és műveltség történetre sok becses történelmi anyag van az ily számadásokban. Kassa egyike a már régebben kijelölt városi életről bíró helyeknek. A számadások latin és főképen német nyelven maradtak ránk. A könyv ára 1 frt 20 kor.

A «Himző-mintacsarnok»-ból. *Fintha Dénes* hasznos vállalatából, a hatodik füzet hagyta el a sajtót. Első cikke a külföldi importált előnyösök ellen kel ki, melyeket nálunk évről-évre rengeteg mennyiségben vásárolnak, s azt ajánlja a magyar nőknek, hogy a németországi és svájci nőik példáját követve, a készen előnyomott mintákat egyáltalán ne használják, hanem csak olyan mintákat hímezenek ki, melyeket papírról szakszerűen magok rajzolnak szí-
kézzel vagy más módon a szövöttekre. Van ezenkívül a lapon több közhazsnu apró cikks s nyolcz önálló melléklet, csinos himzésmintákkal. A «Himző-mintacsarnok» előfizetési ára egész évre 7 frt.

A magyar zene sajtósági című munkára hirtet előfizetést a Rózsavölgyi-féle budapesti ismert zeneműkereskedés. A mű szerzője id. *Ábrányi Kornél* zeneszerző és zeneirő, ki a magyar zene körül oly régen buzgólkodik, s ki napirendre került kérdéshez kíván hozzá szólni és hozzájárulni a homályos fogalmak, eléggé nem tisztázott nézetek és téves meggyőződések eloszlatásához, melyekkel a magyar zenével szemben még nálunk is oly gyakran találkozunk, mint a hogy ez kitűnt a képviselőház egyik legközelebbi ülésén is. A mű hat ívre terjed és számos hangjegypéldával is el lesz látva. Előfizetési ára 2 korona 40 fillér (1 frt 20 kor), mely ápril közepéig küldendő be a Rózsavölgyi czéhehez.

Új zeneművek. *Bertha* Sándor Párisban elő zeneszerző hazánkfiától «*Autriche-Hongrie*» című keringő jelent meg, a párisi osztrák-magyar-segélyegylet bálja védnöknőjének ajánlva. Ára 2 kére 6 franc, 4 kére 7 fr. 50 cm. — *Rózsavölgyi és társa* zeneműkereskedésében megjelent *Verő György* «*Szultán*» című operetjéből a harmadik potpourri füzet, ára 3 korona. — Ugyancsak itt jelentek meg «*Pálmay keringő*», *Herzenberger* Deszőtől, ára 2 korona, és a «*Korona-csárdás*» *Fékete Istántól* 1 korona 60 fillér. — *Nádor* és *Bárd*-nál megjelent *Abonyi Lajos* «*Leányasszony*» című népszimfóniának 11 dala, *Dankó Pistától*, ára 3 korona.

Operaszínház. Az operaszínházban márcz. 28-án ismét bemutató előadás volt, egy kisebb olasz opera, mely szerzőjének ép oly gyorsan megszerezte a hírnevet, mint *Mascagninak* «*A parasztszűcsület*». *Leoncavallo R.* a szöveget is maga írta a «*Bajazzók*» két felvonásos operához, s a szöveg és zene egyformán hatásos. A «*Bajazzók*» egyik felvonása egy vásári komédia előtt játszik, a második felvonás pedig bent a komédiás bódében, a hol *Pagliaccio* és komédiásai egy bolondságot játszanak, de a bolondságból tragédia lesz, mert a férfi becsületében megsértett *Canio* az előadásán áll bosszút feleségén, s igazi tört dőf szívébe, megöli és mikor a csabított *Silvio* a nézők közül a színpadra rohan, *Canio* azt is leszurja. Az egész opera egy kis mestermű, mely nagy hatást tett. *Signorini (Cunio)*, *Vasquez grófné* (felesége), *Beck (Silvio)*, *Odry* és *Dalnoki* éneklék a fő szerepeket.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia márczius 27-iki összes ülésén *B. Eötvös Loránd* elnökölt, s fő tárgya volt a *Farkas-Ruskó-féle* verses pályázat eredményének kihirdetése.

Szász Károly olvasta föl a bírálók jelentését. Huszonöt pályamű érkezett a hazafias költeményt kívánó 100 frtos díjra, de egyik sem méltó rá. Öt költeményt azonban megemlített a bíráló. Ezek: «*Fohász*», «*III. István*», «*A budai királyi palotáról*», «*Hazám ifjuságához*», és «*A magyar néphez*». A jelíges leveleket tehát elégették. — *Zsilinszky Mihály* tartott még emlékbeszédet *Haan Lajos* levelezőtag fölött, jellemezvén benne a történetbuvárt, az evang. lelkeszt és a derék embert. — *Szily Kálmán* főtitkár bejelentette *Taine* külső tag halálát, kinek műveiből tíz kötetet adott ki az akadémia. Az ezredéves országos kiállítás nagybizottságába az akadémia *Lukács Béla* miniszter felszólítására még *Gyulai Pált* és *Pulszky Ferenczet* küldte ki. A millenniumi drámapályázat határidejét egy évvel meghosszabbították, 1895 szeptember 30-áig. Végül megállapították az akadémia idei nagygyűlésének sorrendjét: 1. Május 9-kén délután négy óraker osztaályok ülése, pályázatok eldöntése és kitűzése, szavazás az ajánlott tagok fölött. Az I. osztály dönt az akadémiai nagyjutalom és *Marcellányi* mellékjutalom ügyében. 2. Május 10-én: *Nagygyűlés*. Az ünnepi közgyűlés programjának megállapítása, az osztályok jelentései a pályázatokról és a tagválasztásról. — 3. Május 11-én: *A igazgatótanács ülése*. — 4. Május 12-én: *Tagválasztó nagygyűlés*. — 5. Május 14-dikén: *Ünnepes közgyűlés*.

A képzőművészeti társulat közgyűlése. Márcz. 25-ikén közérdeklődés mellett ment végbe a képzőművészeti társulat közgyűlése. A közreadott évi jelentés igen terjedelmes és foglalkozik nemcsak a társulat belső életével, a műcsarnok kiállításával, hanem általában a képzőművészeti mozgalmakkal, az új műcsarnok emelésének tervezeteivel. *Gr. Andrássy* Tivadar elnöki beszéde hangoztatta, hogy a társadalom és az intéző körök érdeklődése a művészetek iránt fejlődésben van. De azért nagy munka vár még a művészekre és műbarátokra. *Proklamálja* az eszmék, nem az egyének versenyét. Az

előbbi a társulat működésének célpontja. Ezután *Szmrecsányi Miklós* titkár a választmány jelentését olvasta föl. A társulatnak tavaly 1983 tagja volt, azóta ismét 67-en léptek be. A vagyon 588,128 frt, a műcsarnok telekértéke és építési költsége 341,352 frt, a társulati bérház 131,108 frt, a *Vörösmartyu*-utcai telek és épület 11,827 frt, folyó számlára elhelyezett pénz 20,140 frt, értékpapírok 43,778 frittal szerepelnek. Az 1893-ik évi költségelőirányzat szükséglete 60,005 frt, ennek fedezete 60,040 frittal van előirányozva. Ezután *Károlyi Tibor* grófot egyhangulag megválasztották tisztelhetli tagnak, majd elfogadták az alapszabályoknak olyatn módosítását, hogy 36 választmányi tag helyett 42 legyen. Következett *Roskovics* Ignác indítványa az alapszabályok módosítására. *Roskovics* az alapszabályok ama rendelkezését, hogy a társulat «műtermékeket vásárol s eladásukat s illetőleg kisorsolásukat eszközi», oly értelemben kívánja módosíttatni, hogy ezentul ne a társulat vásárolja meg a kisorsolandó műtárgyakat, hanem «két héttel az illető tárlat megnyitása előtt a tagok javára értékek (bon-ok) sorsoltassanak ki s az erről szóló utalványok a nyerveknek előre küldessenek meg s azok erejéig maguk vehessék meg a nekik tetsző műtárgyat s ezzel kapcsolatban annak a ki-mondását is öhajítja, hogy a művészet által bejelentett árak szabott árak legyenek.» *Roskovics* indítványát a választmány módosításával elfogadták. Végül a választmányba megválasztottak: *Jendrassik Jenő*, *Pártos Gyula*, *Stetka Gyula*, *Strobl Alajos*, *Tölgyessy Arthur*, *Vastagh György*, *Karlovszky Bertalan*, *Nadler Róbert* és *Róna József* művészek, és *Berzeviczy Albert*, *Grötschel Imre*, *Hegedűs Sándor*, *Rakovszky István*, *Telesi Géza* gróf, *Wagner Géza* dr., *Benke Gyula*, *Lukács Antal*, *Rosenberg Gyula* dr. és *Szűry Dénes* műpártoló. Végül az elnök köszönetet mondván a megjelenteknek, a közgyűlés véget ért.

A Műbarátok Körének évi közgyűlésén, a zene-akadémia épületében *gr. Dessenueffy Aurélné* elnökölt és élénk édeklődés közt folyt le márcz. 27-ikén.

A múlt esztendőről szóló jelentésnek kiállítása is izléses és művészi, sőt velin papírra nyomva, elegáns borítékban. A kör három évi főnállása alatt a művészetek terén már is örvendetes eredményt ért el. Hangversenyek és jelmezes ünnepélyek rendezésén kívül, (melynek anyagi eredménye a kör ismeretes czéljaira fordították) a kör a «műbarátok ösztöndíja» cím alatt 1500 forintos ösztöndíjat alapított, melyet legutóbb *Grünwald Béla* tehetséges fiatal festő nyert el. Zeneszeti ösztöndíja (100—2000 frtos) pedig négy van a körnek; három a zene-akadémiánál s egy a nemzeti zenedél. A dalmű-pályázat eredménytelen maradván, a kör a díjat egy magyar jellegű szimfoniára fogja kitűzni. A lefolyt évben tagilletmény gyanánt megvársárolta *Spanyi Béla* «*Őszi napsugarak*» című képét. De ebbeli működésén s a «*Szépirodalmi könyvtár*» kötetekén kívül a kör egy nagy munka kiadását határozta el «*Magyar műkincsek*» cím alatt. Czélja az ország területén magánosok birtokában s kiegészítéssel a nyilvános gyűjteményekben levő műkincseknek is felkutatása és ismertetése, azok művészeti becseré való figyelemmel és ekként eredményeké a művészetek magyarországi fejlődésének megvilágítása. Szövegét szakférhák fogják írni s magyar és francia nyelven jelenik meg. Kiadására 12,000 forint van előirányozva. A körnek jelenleg 421 tagja van, évi bevétele pedig 10,000 forint. — A közgyűlés tudomásul vette a jelentéseket s választások következt. Elnök lett *Dessenueffy Aurélné* grófné, alelnökök *Lipthay Béla* báró és *Révay Gyula* báró, titkár *Szendrei János*. — A kisorsolás folytán megíre-sített helyeken új választmányi tagok lettek az *irodalmi bizottságban*: *Károlyi Tiborné* grófné, *Szmrecsányi Pál* püspök, *Zay Miklós* gróf, *Emich Gusztáv* és *Herczeg Ferenc*; az *iparművészeti bizottságban* *Keglevich István* gróf, *Bubics Zsigmond* püspök, *Andrássy Gézané* grófné, *Bánffy György* gróf és *Sztáray István* gróf; a *képzőművészeti bizottságban*: *Pálffy-Daum Lipótné* grófné, *Weisz Bernát* és *Lyka Dóme*; a *zene-bizottságban*: *Wenckheim Frigyesné* grófné, *Orczy Tekla* báróné, *Radvánszky Géza* báró és *Hubay Jenő*.

Az Otthon, az írők és hírlapírók körének márcz. 26-iki közgyűlésén *Rákosi Jenő* elnöki megnyitójá után *dr. Kenedi Géza* az évi jelentést terjesztette elő. A tagok száma jelenleg 530. *Az Otthon* pénztára 9468 frt bevétel mellett 1206 frt fölösleget tüntet föl. Az összes vagyon 1892, év végén 7183 frt volt. A költségelőirányzat 7000 frtnyi bevételi és kiadási tétellel van megállapítva. Végül a választások történtek meg, a közgyűlés után pedig lakoma volt.

A magyarországi szabadművészek évi nagygyűlése márcz. 26-ikán folyt le. A közgyűlésre a vidékről, Ausztriából, Szerbiából, Horvátországból és Lengyelországból is érkeztek nagyszámú küldöttek.

A nagypáholy védelme alatt jelenleg 53 páholy dolgozik 2461 taggal; az összes magyarországi szabadművészek száma 6507. E páholyok jótékony alapjai 246,198 frtra rugnak; jótékony czelokra ez

alapok jövedelmén kívül 19,814 frtot költöttek a páholyok a múlt évben. Egy Budapesten létesítendő páholyház czéljaira eddig 77,681 frt van aláírva és részben befizetve. A közgyűlés mély sajnálattal vette tudomásul *Rakovszky István* nagymester lemondását s elhatározta, hogy a magyar szabadművésesség körül szerzett érdemeit méltóképen kívánja megörökíteni. Utódjául a beadott titkos szavazatok összességével *Jóanka Imrét* választotta meg. Az új nagymestert ünnepi fényvel vezették a nagy «műhely»-be s a jelenlévők hosszantartó éljenzése közben avatták föl. A nagymesteri fogadalom letétele után tartotta meg programbeszédét az új nagymester.

MI UJSÁG ?

A király a bécsi műtárlaton. A bécsi művészeti kiállítás márcz. 28-ki megnyitásánál a király is jelen volt. Az arcképek közt *Benczur Gyula* és *Horovitz Lipót* jeles magyar művészek nagy figyelem tárgyai. *Horovitztól* herceg *Lobanov* orosz nagykövet és *Pulszky Ferencz* arcképe van kiállítva. Ez utóbbi ismeretes Budapestben a műcsarnok két év előtti kiállításáról. Ő felsége bemutatatta magának a művészt és nagy dicsőréttel nyilatkozott különösen az orosz nagykövet arcképéről. *Pulszky* arcképe előtt ő felsége így nyilatkozott: «Igen jól ismerem ezt az urat is; rendkívül eredeti ember. Ön igen jól fogta fel és élethűen találta el. Még kezei is mily természetesen és élethűen vannak festve.» Ő felsége még igen ismerőleg szölt *Benczur* képeiről is, melyek közül *Festetics Tasziló* és *Coburg* herceg arcképei vannak kiállítva.

A királyné Korfuban. Erzsébet királyné ő felsége a Comó-ó partjáról pár napi időzés után visszatért *Genúba*, hol a «*Miramare*» yachton lakott. Ő felségét már napok óta várják *Korfuban*, hol az *Achilleon* kásátalyban mindent elköszítették fogadására. A királyné májusig marad ott.

A világot járó főherceg. *Kalkuttából* jelenti egy távirat márcz. 29-ikéről, hogy az «*Erzsébet császárné*» hadigőzös *Ferenc Ferdinánd* főherceggel a *Singapore*-ban uralkodó kholerajárvány miatt közvetlenül *Khinába* indul.

A fiumei képzőművészeti kiállítást márcz. 25-én *József főherceg* jelenlétében nyitották meg. A főherceg megnyitó beszédében örömet fejezte ki a kiállítás szépsége s *Fiume* város minden téren való előhaladásá felett. Jelen voltak még: *Klotild főhercegnasszony*, *Mária Dorottya főhercegné*, *József Ágost főherceg*, *Bathýányi kormányzó*, *Ciotta* polgármester stb. A főhercegi család iránt nagy lelkesedés nyilvánult.

A vakok munkáinak kiállítása. Érdekes kiállítás látható márcz. 26-ika óta a fővárosban, a vakok országos intézetében, a kenyérkereső vakok munkáinak és különböző eszközeinek kiállítása, melyet a vakok országos önképző-, segély- és nyugdíj-egylete rendezett.

Az ünnepi megnyitásra szép közönség gyűlt össze. Ott voltak: *Szapáry Gézané* grófné és *Wenckheim Krisztina* grófné, a kiállítás védnöknői, *Berzeviczy Albert* államtitkár, *Gerlöczy Károly* polgármester, stb. *Dr. Mihálik Izidor*, a kiállítás rendező egyet elnöke üdvözölte a megjelenteket. Főlemlíté, hogy ez az első e nemű kiállítás, melyet Európában rendeztek. A czélja megmutatni, hogy jól szervezett államban a vakok is munka- és keresetképesek. *Berzeviczy Albert* államtitkár, ki a közoktatásügyi miniszter képviseletében jelent meg, örvendetes vívmánynak tekinti e kiállítást, mely megmutatta, hogy az okosztár nevelés nemcsak a kulturális érdekeknek szolgál, hanem hivatva van a nyomoron is segíteni. Ezután *dr. Mihálik* kalauzólása mellett a vendégek megtekintették a kiállítást, mely három teremben van elhelyezve. Igen szépek a női kézi munkák, a kosárfonások, a vakok zeneszerzeményei, földrajzi mappái, faragványai, játéktárgyai, stb. A társaság apróra megénezt mindent s meghallgatta azt a vizsgát, melyet *Molnár Vince* tanár tartott a földrajzból, bemutatván egyszerűsmin új szerkezetű, a vakok részére készített térképeit. A vakok zenekara több magyar darabot egész művészzettel adott elő. Végül *Vicsénik Antal* helyettes elnök mondott köszönetet a védnököknek, mely *Szapáry Gézané* válaszolt. Az érdekes kiállítás nyitva van naponta d. e. 10 órától esti 6-ig *Bélepti* díj 20 kr.

Munkácsy «Hofnagolása» az új országházban. A lapok sokat írtak arról, hogy az épülő országházban *Munkácsy* festménye számára még nincs meghatározva a hely, mert *Steindl* műépítész architektúriai kifogásokhoz hozott fel az ellen, hogy a 14

MUTATVÁNYKÉP A «VILÁGKRÓNIKA»-BÓL. — A «Rablók tanyája» című elbeszélésből.

méteres képet a képviselőök üléstermében helyezték el. A festmény különben már e nyáron kész lesz és *Munkácsy* maga fogja haza hozni. Minthogy azonban az új országházba csak 2—3 év múlva lehetne elhelyezni, ideiglenesen vagy a muzeumi képtár nagy termébe, vagy a főrendiház elnöki emelvénye fölé fogják tenni. Ez ideiglenes elhelyezés czéljából *Tisza Lajos* gróf a napokban meg is szemlélte a Múzeum-épület helyiségeit.

Az új országház építése. Az idén az új országház építéséhez 6000 köbméter faragott követ akarnak fölhasználni, s *reménylik*, hogy augusztus hónapban megtartják a *bokréta-ünnepélyt*. Ezután kiépítik a tető egy részét. Főleg a nagy kupola és főlépcsőház kiépítését siettetik, hogy 1896-ra, a millennárius jubileumra, kész legyen. Az idén már hozzáfognak a szoborművek készítéséhez. Eddig a következő szoborosoport tervezetek érkeztek be: *Szent István Köllő* Miklóstól, *Szent László Róna Józseftől*, *II. Endre Mátrai* Lajostól, *Könyves Kálmán Meyer* Edétől, *IV. Béla Loránfi* Antaltól és *Mátyás király Bezerédi Gyulától*. Ezenkívül *Kiss György* a főlépcsőbe jövő négy szoboralakot küldött be. A mintákat a művészekből alakult bizottság fogja előbb megbírálni s azután rendeli meg a végleges modellt az építés vezetősége. A szobrok czinből készülnek, két méter magasak és színezettek lesznek.

A budapesti lóversenyek. A fővárosban a tavaszi versenyek májusban lesznek, s hét napra terjednek. Az első verseny május 7-én lesz, a többi 9-én, 11-én, 14-én, 16-án, 18-án és 21-én.

Muzeumok és templomok a háboruban. *Svájczban* — mint *Bernből* jelentik — a nemzeti tanács felhívta a szövetségtanácsot, vizsgálja meg, vajjon nem volna-e kívánatos nemzetközi egyezmény létesítését kezdeményezni, mely a genfi konvenczió min-tára, háboru esetében, a közoktatásra és a vallás-gyakorlatra szánt épületeket, valamint a nyilvános mű-és tudományos gyűjteményeket megoltalmazná.

Magyar tanszék a zágriabi egyetemen. A zágriabi hivatalos lap márcz. 30-iki száma közli, hogy a zágriabi egyetemen a magyar nyelv és irodalom részére tanszék állítatik föl.

Előfizetési fölhívás

VASÁRNAPI UJSÁG POLITIKAI UJDONSÁGOK

1893. évi folyamára.

A «Vasárnapi Ujság» és «Politikai Ujdonságok» vezetése immár huszonhat esztendeje van ugyanazon szerkesztés kezében, mely tartal-

masság, terjedelem, változatosság és művészi kiállítás tekintetében évről-évre emelni igyekszik e lapokat.

A «Vasárnapi Ujság», a legrégebb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes lap, eredeti elbeszéléseket és életképeket, részben illusztrálva, közöl Jókai Mórtól, Mikszáth Kálmántól, Baksay Sándortól, Gyarmathy Zsigánétól, B. Büttner Linától, Petelei Istvántól, Szivos

Bélatól, Rákosi Viktortól, Kacziány Gézától, Kazár Emiltől, stb. — A külföldiek közül leginkább az angol, francia, orosz szépirodalom jelesebb elbeszélői műveit mutatja be.

A «Vasárnapi Ujság» 1893. évi folyamát *Jókai Mór* «*Nazli Hánem egyiptomi hercegné*» című új elbeszéléssel kezdtük meg, hazai festőművészeink által készített rajzokkal. Ugyancsak új-évkor kezdtük meg *Verne Gyulának* hazánk délkeleti részében játszódó, «*Várkastély a Kárpátokban*» című legújabb regényét, melyet számos előkelő francia művésztől készített kép díszít.

A «Vasárnapi Ujság», mint családi lap kiterjeszkedik a női munkakörre és divatra is.

A «Vasárnapi Ujság» társlapja, a most már 39-ik évfolyamába lépő «*Politikai Ujdonságok*» a hét eseményeit kellő magyarázattal ellátott gondos, hű összeállításban tárja az olvasó elé, s a közönség együtt találja benne mindazt, a mi a napilapokban elszórtan jelen meg, úgy hogy e lap, kivált vidéken, hol a hiányos postajárás a napi értesítést különben és megnehezíti, a *napilapokat is lehetőleg pótolja*.

A «Politikai Ujdonságok» újabbban mint képes ujság jelenik meg, minden száma a napi eseményekre vonatkozó több képet közöl.

A «Politikai Ujdonságok»-hoz, «Magyar Gazda» című, kéthetenként megjelenő gazdasági és kertészeti lap is van csatolva s ezen felül rendkívüli mellékletekkel is bővítve lesz a lapnak hetenként másfél s minden második héten két ívre terjedő tartalma.

Mind a két lapnak kiegészítőjéül szolgál a «**Világkrónika**» című képes heti közlöny, mely hetenkint egy íven, számos képpel illusztrálva jelen meg, és általánosabb érdekű napi események részletes magyarázatára szolgáló cikkekkel kívül rendszeren közöl nagyobb elbeszéléseket és regényeket képekkel, úgy szintén mulattató közleményeket, képtalányokat, stb.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEINK.

	egész évre tiltéro negyedévre		
A Vasárnapi Ujság	—	—	—
A Világkrónikával együtt	10.—	5.—	2.50
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok	—	12.—	6.—
A Világkrónikával együtt	14.—	7.—	3.50
Oszipán a Politikai Ujdonságok	5.—	2.50	1.25
A Világkrónikával együtt	7.—	3.50	1.75

A «Vasárnapi Ujság» j. évi folyamából január elejétől kezdve teljes számu példányok még kaphatók, úgy szintén a «*Világkrónika*» folyó évi január—márcziusi évnegyedi folyamából is.

Az előfizetések a «**Vasárnapi Ujság**» és «**Politikai Ujdonságok**» kiadó-hivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. küldendők.

Legolesobb ujsag a magyar nep szamara
egesz evre 2 forint 40 krajczar
„KEPES NEPLAP“

megjelen minden vasarnap egy iven, mulattato es tanulasagos tartalommal s a hazai es kulfoldi politikait tárgyaló rendes rovattal.

egesz evre 2 frt 40 kr.
felévre 1 20
negyedévre 70

A „Világkrónikát“ a „Képes Néplap“ előfizetői egész evre 2 frt, felévre 1 frt, negyedévre 50 kr. pótdíj mellett rendelhetik meg.

Az előfizetési pénzek a „Képes Néplap“ kiadóhivatalához, Budapest, egyetem-utca 4. szám küldendők.

HALÁLOZÁSOK.

BÁNO EDELSHEIM-GYULAY LIPÓT temetése fényes katonai pompával ment vége márcz. 29-ikén dél-után. Az Andrássy-ut legvégén, a városigert torkolatánál van az Edelsheim-villa, hol a tábornok meghalt, s a halottas menet innen vonult végig az egész Andrássy-uton, a furdó-utczán, a lánchidon, alaguton, a Vérmező mellett, ki a budai katonai temetőbe. A rendkívüli hosszú uton mindenütt tömött sorokban állt a közönség, s a közlekedés is megszűnt. Eljött a temetésre testvére s B. Edelsheim Vilmos és unokaöccse B. Edelsheim Ferencz porosz gárdatiszt. Wekerle miniszterelnök, s a többi miniszterek, államtitkárok, a főrendiház számos tagja, a katonai méltóságok a halottas háznál gyülekeztek. A királyt Jenő főherczeg képviselte. Kivonult a 13-ik huszárezred két százada, a 23-ik és 44-ik gyalogezred egy-egy zászlóalja, s egy üteg ágyú, mely a városligetben foglalt helyet. A katonaságot báró Fejérváry honvédelmi miniszter vezényelte, mint a fővárosban levő legmagasb rangu katonatiszt. Hasonló fényes katonai temetés csak gr. Andrássy Gyuláé volt, ki szintén lovas tábornoki rangot viselt. A ravatalt a koszorúk oly tömege borította, hogy két külön kocsira kellett elhelyezni. A temetési szertartást Schrantz János ev. lelkes vezette. A koporsót huszárok vitték a gyászokocsira s aztán megindult a menet. Az özvegy a temetési szertartást a villa ablakából nézte s gyöngykedése következtében nem kísérte el a halottat. Lassan haladt végig a menet a városon, de a legnagyobb rendben. Mikor a vérmezőhöz értek, a gyalog katonaság és az ágyútegek lekanyarodott a vérmezőre, ott sortűztek adtak, s csak a huszárság kísérte el a halottat a temetőbe. A bejárat előtt a 68-ik gyalogezred egy százada állt díszőrséget. A koporsót huszárok vitték a temetőbe, hol egy most készült sírboltba helyezték el. Schrantz lelkes német nyelven mondott beszéd, s aztán leeresztették a koporsót a sírba, s a gyászoló gyülekezet lassan szétszórt.

Itt annál nagyobb a hiba, mert a második és harmadik sor között van ez az ösefontás, holott a versnek második sora után a ful mindenesetre egy kis nyugopontot kíván.

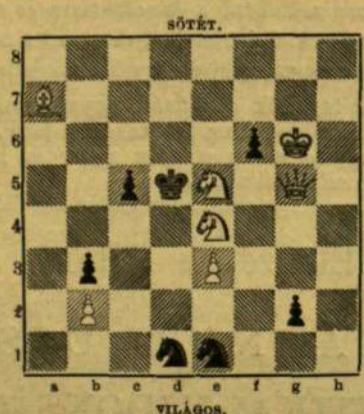
BÁLI FÉNY. A kandallóhoz. Az elsőben van egy kis hangulat, de a szerző, úgy látszik, maga sem volt tisztában a gondolattal, melyet ködfátyolképpen akar bemutatni. A „Kamallóhoz“ című verset sem tudta jól megismerni, bár ez is elárulja, hogy szerző meg tudja találni a dolgok költői oldalát; de nincs benne elég alakító erő s nem vezet eléggé kiművelt ízlés a kifejezések megválogatásában.

A VÉN CIGÁNY. Mintha valahol már olvastuk volna. A „Mutamur“ eleje és vége szép, de a közepe kissé bányadt.

NEM KÖZÖLHETŐK: Népdalok. A fészkéhez. Mosolyok. Elszakítva. Dalok. Halgatom a fülemile énekét. Szeráf-dal. Nádas dal. Atyám sírján.

SAKKJÁTÉK.

1767. számú feladvány. Bayersdorfer A.-tól.

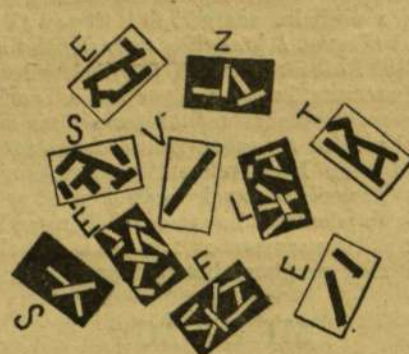
Világos indul s a negyedik lépésre matot mond.

Az 1760. számú feladvány megfejtése. Mackenzie A. F.-től.

Table with columns for move numbers and piece positions. 1. Fg5-h7, 2. Hd1-f2, 3. V v. B mat. 1. Világos. 2. Sötét. 3. Világos. 4. Sötét.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Kecskemén: Balogh Dienes. — Ung-Tárnáczon: Németh Péter. — A pesti sakk-kör.

KÉPTALÁNY.

A „Vasárnapi Ujság“ 12-ik számában közölt képtalány megfejtése: Borúra derű.

Heti naptár, április hó.

Table with columns for days of the week and religious observances for Catholics, Protestants, Greeks, and Israelites. Includes dates for Easter and other holidays.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

Nyers selyem Bastruhákra alkalmas kelméket öltönyöknél 10 ft 50 kr-ért és jobb fajtájukat is — valamint fekete, fehér és színes selyem-kelméket méterenként 45 krtól 11 ft 65 kr — sima, koczkázott, csikozott, mintázott és damasztolt stb. minőségben (mintegy 240 fajtában és 2000 különböző szín s árnyalatban) szállít: póstabér és vámentesen Henneberg G. (cs. kir. udvari szállító) selyemgyára Zúrichben. Minták postafóldóval küldetnek. Svájcba címzett levelekre 10 kros és levelező lapokra 5 kros bélyeg ragasztandó. (3)

Melyik lapra fizessünk elő?

Gazdag tartalmánál, nagy terjedelménél fogva a legolcsóbb magyar lap az

„EGYETÉRTÉS“

A mely az új évvel immár 27-ik évfolyamába lépett. Ez a magyar olvasó közönség lapja. Hiteles forrásból származó értesüléseinek gyorsasága, alaposága és sokasága, rovatainak változatosága, kitünősége, a különböző olvasmányok gazdag tárháza tették az „Egyetértés“-t népszerűvé.

Az országgyűlési tárgyalásokról a legrészletesebb s e mellett tárgyilagos há tudósítást egyedül az „Egyetértés“ közöl.

Gazdasági rovata elismert régi tekintélynek örvend. A magyar kereskedő s gazdaközönség nem szorul többé idegen nyelvű lapra, mert az „Egyetértés“ kereskedelmi s tözsdéi tudósításainak bőségével és alaposágával ma már nem versenyezhet más lap. A kereskedő, az iparos s a mezőgazda megtalálja mindazt az „Egyetértés“-ben, a mire szüksége van.

Változatosan szerkesztett tárczájában annyi regényolvasmányt ad, mint egy lap sem. Kéthárom regényt közöl egyszerre úgy, hogy egy év alatt 30-40 kötetnyi regényt, részint eredeti, részint a külföldi legjelesebb termékeket, jó magyarsággal fordításban kapnak az „Egyetértés“ olvasói. A ki olvasni valót keresés a világ folyásáról gyorsan és hitelesen akar értesülni, fizessen elő az „Egyetértés“-re.

Az „Egyetértés“ 1893 január 1-én 27-ik évfolyamába lépett s így egyike a legrégebb napilapoknak.

Felelős szerkesztő: Csávolszky Lajos.

Előfizetési árai:

Table showing subscription rates: Egy óra 1 frt 80 kr, Három óra 5, Félévre 10, Egész évre 20.

A szerkesztőség: Szerecsen-utca 35. szám. A kiadóhivatal: Dalszínház-utca 1. szám.

BUDAPESTEN.

Mutatványszámot a kiadóhivatal ingyen és bérmentve küld.

A „Franklin-Társulat“ kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:

A száraz építészet elemei,

gazdák, építésszek és gazdasági tanintézetek hallgatói számára.

Irta Mika Károly kir. mérnök.

130 ábrával. (Falusi könyvtár 41. füzet.) Ara füze 50 kr.

Ezen munka nemcsak tájékozásul, hanem vezérül is szolgál az építészet és vele kapcsolatban levő iparágakra nézve, s ép e részben már rég hiányt érezte legkivált gazda közönségünk, mely legtöbb esetben egyes vállalkozók kapzsiságának volt kitéve és adózója, — ezért is örömmel eszközöljük ezen jeles szakmunkát, mely adott alkalommal kalauzál nemcsak a költségvetés előirányzatánál, hanem a czélba vett építkezési anyagok hasznavehetőségének és minőségének megbírálásánál is — hogy mennyi gond és kellemetlenség lesz ezáltal elhárítva, mennyi fölösleges költség megtakarítva, azt esakis az pitkező fogja tudni és méltányolni, — ezért jó lélekkel ajánljuk gazdatársaink figyelmébe. Dr. Farkas Mihály.

MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMVASUTAK.

Hirdetmény.

(II. pótlék az esztergom-almás-füzítői h. é. vasut árudijszabásához.)

A m. kir. államvasutak kezelése alatt álló esztergom-almás-füzítői h. é. vasutnak a megnyitás napjától érvényes árudijszabásához (II. rész) folyó évi ápril 1-jével a II. pótlék lép életbe, mely határozományok módosítását, továbbá a füzítésében lévő vasúti, csomagt., méz., tüzifa és egyéb tömegáruk szállítására nézve foglalt I. kivétellel díjazásb. módosítását s végül az öltözködőküldemények, kincstári, távúri anyagok és szerek, valamint cukorképpé, ropaszlet és másizsak küldemények szállítására nézve kivétellel díjazásb.okat tartalmaz.

Ezen pótlék példányai a m. kir. államvasutak díjazásb. szakosztályában darabonként 5 krtól kaphatók. — Budapest, 1893. évi március hó 20-án.

Az igazgatóság.

A „Franklin-Társulat“ kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:

A KISFALUDY-TÁRSASÁG ÉVLAJAI.

ÚJ FOLYAM. — HUSZONHATODIK KÖTET.

1891—92.

Ara keménykötésben 1 frt. 50 kr.

Tartalom: Hivatalos közlemények. — Irodalmi munkálatok: Hadzsics Antal: A szerb színdarab Magyarországon. — Tóth Lőrinc: Emlékezések a Kisfaludy-társaság keletkezésének idejére. — Szabó Károly: Euripidesz Elektriája. — Radó Antal: Izabella (Arisztó öljöngő Loránt-jából). — Tóth Lőrinc: Distichonok. — Szász Károly: Drága föld. — Rákosi Jenő: A nemzeti geniusz. — Bartók Lajos: A hős özvegye. — Szigeti József: A táblalibró intendants.

A „Franklin-Társulat“ kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:

Csak 10 forint! Acort-citera.

Egy óra alatt megtanulható. Hangja csodálatos. Ara leköltői, dalok, gyűjtő, kros és kartonnal együtt 10 frt. Hozzá 65 népdal és chorál, frt 1.20; táncz, induló- és operadalm, frt 1.20; titok dalok frt 1.20; színház dalok, frt 1.20. Hangjegyzés 60 kr. Hangpap 30 kr. Látá 45 kr. Képes tervezetek színes kőszínnal levéllel ingyen és bérmentve. Hennig Alfred, Lipse. Csak a közvetlen hozzállítottak a valódi hangok.

A „Franklin-Társulat“ kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:

KÉT SZERELEM

Szomorújáték három felvonásban

Irta CSIKY GERGELY

A magyar tud. akadémia a gróf Teleki-alapítványból száz aranyval jutalmazta

Kiadja a Kisfaludy-Társaság

Ara füze 80 kr. Vászobba kötve 1 frt 20 kr.

Az arcz szépségét

legbiztosabban megszerzi és fentartja

Leichner zsirpóra Leichner hermelin-pora

E híres arcporok a legmagasabb női körökben s a legelső művésznők által előszeretettel alkalmaztatnak; a bőrt éles vagy poros levegő ellen megvédik, s fiatalos, viruló kinézetet adnak neki. Csak zárt szelencékben a gyárban: Berlin, Schützenstrasse 31 és minden illatszert-kereskedésben.

Ovakodjunk az utánzóktól. LEICHNER L., illatsz.-vegyész, a kir. udari színház szállítója.

„Intona“

(Ariston) acélfalhangokkal. Váltostható érczjátéklapokkal és korlátlan művészl. — Ezen új találmány hangszerrel minden előzetes tanulmány és zeneismeret nélkül az az megéssz tetőzesszerű zenedarabot lehet játszani. Ara 12 frt, a kótalapot drbja 30 kr.

Megrendelések az árak előlege beklítése mellett vagy utánvételre teljesítenek.

Mechanikai hangszerek-ről külön árjegyzék. Budapest, VII., Kerepesi-út 36. sz. külön képes árjegyzék.

Sternberg Armin és Testv. Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve!!

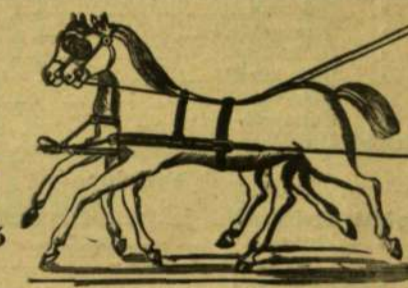
Hangszer-Ipar. Harmonikáról külön képes árjegyzék.

Szigeti Lajos

szíj és nyereggyártó bóröndös.

Fenséges József főherczeg és Coburg herczeg udvari szállítója

Budapest, VIII., Muzeum-körút 10.

A legnagyobb választék katonatiszti nyergök és nyergeszerzők előírás szerinti juttatás árán, ugyancsak előírt nyerges és kocsis löszeszerzők minden előírt megfelelő alakban és árban, osztori, lovaglóvaszárk és botok, ül bóröndök, szerszámok és lámpák készítenek. — Képes kímertől árjegyzék külön katonai nyergeszerzők és külön civil urak részére.

Tartalékos tiszt urak nyergeszerzőket különben is kaphatnak. Lányiró gépek nagy választékban. — Úrasági kocsik díjjalant elhelyeztetésük. — A legújabb kántárúrgok kaphatók.

PSERHOFFER J.-féle gyógyszerár

Bécsben, I. kerület, Singerstrasse 15. szám alatt „zum goldenen Reichsapfel“

vértisztító labdaccai

melyeket azelőtt „Egyetemes labdacok“-nak neveztek jogosan megérdemlik ez utóbbi nevet mivel ezek a labdacok nagyon sok betegségben használhatóak kitűnő hatással. Ezek a labdacok sok évtized óta vannak általánosan elterjedve és kevés olyan család van, mely egy kis készletet ne tartana otthon ebből a kitűnő házi-szerből. Számos orvos ajánlja ezeket a labdacokat háziáznak különösen ama bajok ellen, melyek rossz emésztés és székrekedés által támadnak, u. m.: epikerin-gés zavara, májbaj, bélgengesség, felfújódások, az agyban való vértolulás, aranyér eseteiben stb. Vértisztító tulajdonságuknál fogva különös jó hatással verszégységben és az ebből eredő betegségekben: sápadtságban, ideges fejfájásban stb. A vértisztító labdacok hatása enyhe, fájdalom nem okoznak és így a leggyöngyöbb betegnek is bizvást bevehetik.

Ezen vértisztító labdacok több mint 100 év óta tiszta és hamisítatlan minőségben kaphatók az „arany birodalmi almához“ címzett gyógyszerárban Bécsben Singerstrasse 15. szám a., és egy 15 szem labdacot tartalmazó doboz (skatulya) ára 21 kr. o. é. Egy csomag, melyben 6 doboz van, 1 frt 5 kba kerül; bérmentelen utánvételi küldésnél 1 frt 10 kr. Egy csomagnál kevesebb nem küldetik el.

Az őszeg előbbeni beklítésénél (mi legjobban postautalványval eszközölteik) bérmentes küldéssel együtt: 1 csomag 1 frt 25 kr., 2 csomag 2 frt 30 kr., 3 csomag 3 frt 35 kr., 4 csomag 4 frt 40 kr., 5 csomag 5 forint 20 kr. és 10 csomag 9 frt 20 kba kerül. — E kívül még mindennemű megbízások elfogadotnak s a leggyorsabban és legolcsóbban teljesítenek az „arany birodalmi almához“ címzett gyógyszerárban: Bécs, Singerstrasse 15. sz. a.

Csak azon labdacok valódiak, melyeknek használati utasítása J. Pserhofer aláírással van ellátva és ezen aláírás minden doboz födelén vörösen van nyomtatva. Raktár Budapestben, Török József gyógyszerárban, Király-utca 12. sz. a.

GANZ ÉS TÁRSA

VASÖNTŐ- ÉS GÉPGYÁR-RÉSZV.-TÁRSULAT

BUDAPEST.

Ajánlanak mindennemű vas-, acél- és fémöntvényeket építkezési és gépészeti czélokra vízvezető csöveket, szivattyúkat, lecsapoló és öntöző-zsilipeket, készülékeket a belvizek leeresztésére. — A helyi viszonyok szerint szerkesztett turbinákat, örlőhengereket kéregöntetű hengerekkel és malomberendezési cikkeket. — Zsilipeket bármily nagyságban és bármily rendszer szerint. — Alagcsöveket, zárkészülékeket, cső- és kapu-zsilipekhez, czölöpverő gépeket, anyagszállító kocsikat. — Álló vagy fekvő gázmotorok egy vagy két hengerrel és minden-

A magyar kir. államvasutak gőzhajózási vállalata.

MENETREND.

Érvényes 1893. évi márczius hó 7-ikétől. I. A Dunán Vukovár és Ujvidék között vegyes szolgáltatásban és pedig péntek kivételével naponta (83 km.)

Table with columns: Indulás Vukovarról (vasut), reggel 4.30, and various destinations like Novosellórá, Oppátováczi, Bükimből, Sárengrád, Illok, Palánkáról, Cserevesről, Futakról, Ujvidékre.

Table with columns: Indulás Ujvidékről, délután 1.00, and various destinations like Futakról, Cserevesről, Palánkáról, Illok, Sárengrád, Bükimből, Oppátováczi, Novosellórá, Vukovár (vasut), Ladikállomások.

Jegyzet. A gőzös csatlakozik Vukovárott az indulásnál: a Bród és Dálya felől, illetve a Borovóráról 1 óra 12 p. és 2 óra 50 p.-kor érkezőnél: a Borovóra, illetve Bród és Dálya felől 12 óra 5 p. és 2 óra 40 p. érkezőnél: Budapest felől a 11 óra 6 p.-kor d. e. induló 907. és Zimony felől a 4 óra 19 p.-kor d. u. induló 906. sz. vonatokhoz; az indulásnál: Budapest felől a 9 óra 15 p. d. e. érkező 912. és Zimony felől a 11 óra 16 p.-kor d. e. érkező 907. sz. vonatokhoz.

A Száván, B.-Rácsa—Mitrovicza s Sabác között vegyes szolgáltatásban és pedig kezd kivételével naponta (74 km.)

Table with columns: Indulás Sabáczról, reggel 5.00, and destinations like Klenákról, Jarák, Mitrovicza (város), (szerb), Érkezés Szávaparton, Indulás Bosutról, Érkezés Bosna-Rácsán, Magyar-Rácsán.

Table with columns: Indulás Bosna-Rácsáról, délelőtt 11.00, and destinations like Bosutról, Érkezés Mitrovicza-Szavapart, Indulás városról, Jarák, Szerb-Mitroviczáról, Jarák, Klenákról, Érkezés Sabáczon, Ladikállomások.

Jegyzet. A gőzös menetrendszerű érkezésnél és indulásnál csatlakozik Mitrovicza-Szavaparton, illetve Mitroviczán India—Budapest—Zimony felől, valamint India—Budapest—Zimony felől a 12 óra 47 perces d. u. és 2 óra 35 perces d. u. induló 4612. és 4611. sz. vonatokhoz. Vinkovce, illetve Bród és Eszék felől a 4602. sz. vonat Mitroviczáról 6 óra 52 p. este indul.

A Dunán, Belgrád és Gradistje között vegyes szolgáltatásban (114 km.)

Table with columns: Indulás Belgrádból, reggel 5.30, and destinations like Szemendriáról, Dubroviczáról, Kosztolláczról, Báziasról, Érkezés Gradistjére.

Table with columns: Indulás Báziasról, délelőtt 9.00, and destinations like Kosztolláczról, Dubroviczáról, Szemendriáról, Érkezés Belgrádon.

Jegyzet. A gőzös csatlakozik Báziason az érkezésnél: a 11 óra 45 perces Budapest felől induló 1705. sz. vonathoz, az indulásnál: a 8 óra 50 perces Budapest felől érkező 1702. sz. vonathoz.

Printemps

NOUVEAUTÉS. Ingyen és Bérmertve küldjük a legújabb divatot tartalmazó nagy illusztrált Catalogue a nyári évadra.

Megkeresések címzendők: JULES JALUZOT & Co PARIS. Ugyancsak bérmertve küldetnek a Printemps orias raktárán levő szövetek mintái, árat és fajt lehetőleg meghatározni kérünk.

Trencsén-Teplicz kénés fürdő. A felső magyarországi Kárpátok gyöngye, Tepla Trencsén-Teplicz vasuti állomástól 20 percznyi távolságban. Ausztria-Magyarország legterjedtebb kénés fürdője, 28 egész, 31 1/2 természetes meleg forrásokkal.

A „Fővárosi Lapok“ rendkívüli mutatványszámát levelező-lapon nyilvántott kívánalom folytán bárkinek ingyen küldi meg a kiadáshivatal Budapest, Ferenzielek-tere 3.

Korunk fő nyavalyája az idegesség és vértelenség, melyből számtalan más kör származik. Ez ellen pedig legbiztosabban hat a VASAS CHINABOR. 1 üveg 1 frt 20 kr., 5 üveg franco küldve 6 frt.

Rozsnyay Mátyas szőpáros. Aradon. Ugyanott kapható: Szerai-aradonok szőpáros ellen. 1 tégely 70 kr. postán franco küldve 1 forint 5 kr. Pepsinbor rossz emésztés ellen. 1 üveg 1 frt 20 kr., 5 üveg franco küldve 6 frt.

Dr. Lengiel Fr.-féle nyirfabalzsam. Kir. szab. Svédhonra. 4867. Már magában véve azon növényi nedv, a mely a nyirfából kifolyik, ha annak törését megvárjuk, emberszerűen kezeli a leveleket, és a bőrtől elválik, a mely ezáltal fehérré és gyöngyövé válik. Ezen balzsam tisztítja az arcon a ráncokat és himlőhelyeket, ifjú arczon, a bőrnek fehérséget, gyöngyöséget és bűzöséget kölcsönöz; a leg- rövidebb idő alatt eltávolítja a szőpórt, májfoltt, anyajegyeket, orvosságát, bőrtálat a bőr minden más egyéb tisztáltsásgut. Ára egy korsónak, használati utasítással együtt, 1 frt 50 kr.

50 év óta sikerrel használtatik!

Szeplőket és májfoltokat, valamint az összes börtisztatálanságokat biztosan eltávolítja az

és az eszéki Salvator szappan Valódi minőségben csak a

DIENES J. C.-féle gyógyszerárban Eszéken, felsőváros.

- 1 tégely Spitzer kenőcs 35 kr.
1 üveg mosdóvíz 40 kr.
1 darab Salvator szappan 50 kr.
1 doboz Lyoni rizspor 3 színben 50 kr. és 1 frt.

Figyelmeztetés. Csak akkor valódi, ha fenti törvényileg beiktatott védjeggyel el van látva és kéri a t. e. közönség csakis Dienes-féle eszéki kenőt és szappant kérni és elfogadni.

Főraktár Budapesten: TÖRÖK JÓZSEF úrnál Király-utca 12.

Legjobb fűmagvak MAUTHNER ÖDÖN magkereskedésében. Pótlat: Andrássy-út 23. BUDAPESTEN. Főközlöt: Koronaherceg-u.18.

A „Franklin-Társulat“ kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban is kapható:

Az év tizenkét hónapja. Mezei és kertgazdászati teendők hav emlékeztetője. Kiváló tekintettel hazánk éghajlati viszonyaira. Irta Dr. FARKAS MIHÁLY. Ára füzve 60 kr.

LIEBIG COMPANY hus-kivonatát. Alkalmos húsvéves pillanat alatti készítésére, levesek, főzelékek, mártások és mindennemű húsételek javítására. Kitűnő erősítő szer betegeknek és idősöknek. A valódiság és jószág igazolásai főleg tessék figyelni a fenti írásban feltaláló névrására.

ELSŐ MAGYAR ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG BUDAPESTEN.

Table with columns: Kiadások, Harmadévesítők évi száma, Tübbiztosítás, Szállítvány-biztosítás, Jégbiztosítás, Egyéb bevételek, and various financial figures.

Table with columns: Kiadások, Harmadévesítők évi száma, Tübbiztosítás, Szállítvány-biztosítás, Jégbiztosítás, Egyéb bevételek, and various financial figures.

Budapest, 1892. december 31-én. Az igazgatóság: Hartányi Frigyes, Jenei Lajos, Levay Henrik, Ormody Vilmos, báró Schoenberger Zsigmond, gróf Zichy Nándor. Kacsvinsky János, életbizt. könyvvivő. A fenti számlát és mérlegét megvizsgálván, azokat a törvényben és az alapszabályokban meghatározott elvek szerint készültnek és azok egyes tételeit a fős- és segédkönyvekkel teljesen meggyőzőeknek találta. Budapest, 1893. márczius hó 14-én.

BUDAPESTI CZÉGEK.

 <p>KOLLERICH PAL ÉS FIAI első magyar 4999 sodronyszövet-fonat és sitaárny-gyára IV., Ferenc József-rakp. 21. Ajánlja számos kiállításán első díjjal kitüntetett gyártmányait</p>	<p>Fényképezési készülékeket működvelők számára, legújabb uti távosvetket kitűnő szemüvegeket és orrszűrőket, megvizsgált maxi- mal-láshőmérőket, Aneroid (lég- súlymérőket) szabadalmazott rajz- eszközöket ajánl CALDERONI és Társa Budapest.</p>	<p>LATZKOVITS A. (Budapest, váci-utca 22) specialis készítője jó szabású férfi-ingeknek dús választék francia és angol férfi-divat- és finom szövött áru cikkekben.</p>	<p>Legmagasabb PÉNZ-KÖLCSÖNÖK SORSJEGYEKRE és egyéb ÉRTÉKPAPIROKRA előzőbban mint bárhol kaphatók</p>
<p>Toronyórákat legelőbban, legújabban és legjob- ban készítik: Mayer Károly L. órágyára, Budapest, VII., Kazinczy-u. 3. Képes árjegyzékek bérmentre.</p>	<p>KÖZPONTI VÁLTÓ-ÜZLET RÉSZV.-TÁRSASÁG IV., Bécsi-utca 4. szám, legelőnyösebben vesz és elad mindenemű érték- papirokat és pénznemeket.</p>	<p>KERTÉSZ TÓDOR bel- és külföldi műiparúruk raktára. BUDAPEST Dorottya-utca 1. sz. Kívánatra új nagy képes ár- jegyzéket bérmentre küld.</p>	<p>KORMOS GYULA ÉS TÁRSA bank- és váltó-üzletében, BUDAPEST, V. Dorottya-utca 5. szám.</p>
<p>SCHOTTOLA ERNŐ Budapest (Foncière-palota). Peronospora fecskendők, ruggyanta tömlők, kerti fecskendők, és kutak raktára.</p>		<p>KÜHNE E. gazdasági gépgyára Mosonban Legjobb és legelőbb sorvető-gépek, már is 12,600 példányban elterjedve, Mindennemű gazdasági gépek nagy választékban! Főraktár: Budapest, VI. ker. váci körút 21-k szám.</p>	
<p>VÉRTESSI SÁNDOR ndv. illatszertár „Vénushoz” 5007 Kristóf-tér 8. sz. a. Budapesten. Ajánlja gazdagon felszerelt illat-raktárát, mindennemű angol és francia illatszereket, hajkenőcs, olaj- és szappan-neműeket, ugyaníto nagy választékban bel- és külföldi tolette-cikkeket.</p>	<p>A MAGYAR ASPHALT RÉSZV.-TÁRSASÁG Andrássy-út 30. Elvállal nedves lakások száraztátéll és minden néven nevezendő asfalt- burkolási munkákat.</p>	<p>Fájós lábakra ajánlom készítményemet GERŐ ADOLF cipépszemester V., Fürdő-utca 2. sz. Dianafürdő-épület.</p> 	

HYGEA
hajbalzsam.
E hasonlíthatatlan készítmény erősíti,
szépséget és tisztítja a haját; ősz hajnak
szálas szinét és szépségét vissza-
adja. Nem festőszer — hanem
hatásos a hajgyökérre működik.
Orvosi tekintélyekkel ajánlva.
1 palackkal 2.50. — Próbá-
nyegve 1.50. Egyedüli elárultó
Dimitrijevič S., gyógyszerész, Aracs (Bánát).
Védjegy.

THE MUTUAL
new-yorki életbiztosító társaság
a világ legnagyobb pénzüntéte.
Biztosítéki alapja:
907 millió frank.
Magyarországi vezérigazgatóság:
Budapest, Bécsi-utca 5. sz.

NYERS-VASELINE
legjobb borszir.
Just és Társa, Bécs XII/2
pláh szelencze 4 4 kilo
Hestia nyíltban, bérmentre, a
2 hivatalom minden postadó-
másra 2.50 posta-után-
vétellel. 25 vagy 50 kilo köböl-
ben, 40 illetve 35 krajval
kibőllet Bécsből v. Zúmból
(Erdélyben) elvitelve, Ismét-
ládóknak his csomagolások.

A HAJ és SZAKÁL
szine vissza sze-
rezhető az
„Eau de Kala” segélyével.
Teljesen ártalmatlan, a haját és szakált erősíti s 15
napon át való használat mellett visszaadja annak ere-
dei szinét. **Barna, gesztenyeszin és világos**
barna ára 4 frt, fekete és szőke ára 5 frt.
Magyarországi főraktár:
Budapest, király-u. 12 Török József gyógyszerész.

TALÁLTMÁNYOK
szabadalmazását eskü-
köli mind. államban
Róthy János
nemzetközi mérnöki és szabadalmi irodája,
Budapest, Erzsébet-körút 2. sz. (népszínház
mellett). Legrégibb szabad. iroda. Telefon.

30 év óta ndv. istállóknak, valamint katonai és polgári
nagyobb istállóknak is, használatban; nagyobb erőfeszíté-
sek előtt és után erősítő; továbbá fcsomadosok,
rándulások, az inak merevsége s más ily alkalmaknál;
képesíti a lovat kiváló teljesítményekre idomításnál.
Kwizda-féle Restitutionsfluid
Kapható Ausztr.-Magyar-
orsz. gyógyszer-tá-
rálban és drogistáinál
Fő letét: Kwizda Ferenc János
osztr. cs. és k. sromán k. ndv. száll. ker.
gyógysz. Kornenburgban, Bécs mellett.
Magyarországi főraktár Bpest Török József gyógyszer.

Tessék a fönnebbi védjegyre ügyelni, s a vételnél
határozottan kifejezni:
Kwizda-féle Restitutionsfluid.

Legjobb és Leghírnevesebb
Pipere Hőlgypor
La VELOUTINE
Különleges Riaspor
BISMUTTAL VEDYVE
CH. FAY, ILLATYERÉSZ.
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

KOTZÓ PÁL
Gépész-mérnök BUDAPEST, Üllői-ut 18. sz.

Ajánl 2 1/2, 3, 3 1/2 és 4 lóerejű szüges cséplő-készleteket, továbbá 4, 5, 6, 8,
10 és 12 lóerejű szüges cséplő-készleteket hosszú szalmarésőkkel, alsó
szelölével és frendkivül nagy felületű rostákkal, árpahéjazó és választó-
hengerező. — Fa- és szénfűtésre és eredeti szalmafűtő-gőzmozgonyokat. —
Továbbá R. Garret & Sons felülmulhatlan 40% tüzelőanyagot takarító
Compound-gőzmozgonyait. — Legjobbnak elismert „Brantfordi” önműködő
amerikai kővelő aratógépeit. — Eredeti amerikai szénagyújtót 1 vagy
2 ló befogására alkalmazható kombinált rúddal. — Sorvető és szóravető-
gépeket és minden egyéb kisebb gazdasági gépet.

Jutányos árak és kedvező feltételek.

WEINWURM ANTAL
tenykepész első magyarország
chemigraphiai műintézete
Budapest, IV., Károly-utca 3.
Készít mindennemű
cinkkedezési dűcöt
autotypia, phototypia,
chemigraphia és chro-
motypia útján. Alap-
rajzok, térképek, hi-
lőzások fotolitográfiai
títon a legúj-
nyosab-
ban sok-
sorosít-
tatnak.
Kélin
berendezés
házonkivül
való fény-
képfelvéte-
lekre.

VASÁRNAPI UJSÁG

15. SZÁM. 1893. BUDAPEST, ÁPRILIS 9. 40. ÉVFOLYAM.

Előzetes feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félévre 6 *
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre 8 frt
félévre 4 *
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK { egész évre 5.—
félévre 2.50
Külföldi előfizetéseknél a postallag
meghatározott vitéllj is eszanolód.

TAINÉ HIPPOLIT ADOLF.

szélesebb körű írók egyike az újabb kor-
ban. Rendkívüli éles látása, mély philoso-
phiája, a kérdések lényege s a tények iránti
fogékonysága oly plasztikai erővel párosultak
benne, a melyet a legkiválóbb festőkben is
méltn bámulhatnánk. Színező tehetsége ha-
talmas képzeletének egyik legerősb tulajdon-
sága. Innen van, hogy műelemzései, jóllehet az
egyed írók és művészek s egész korok lelkiéleté-
nek legbensejébe hatol s rendszerhez mindenkor
igyekezik hű maradni, nem ferasztók, mintha
nem is abstractiók volnának, hanem szemlelete-
sek, festőiek s egy naiv, de eleven művészi tem-
peramentum nyilatkozásai. S míg egyetemesítő
tehetsége a legnagyobb bölcselőkre vall: leiró
ereje versenyez az újkori realisták akármelyiké-
vel. Történelmi és műbölcséleti munkái nemcsak
a francia, hanem a világ minden nemzetének

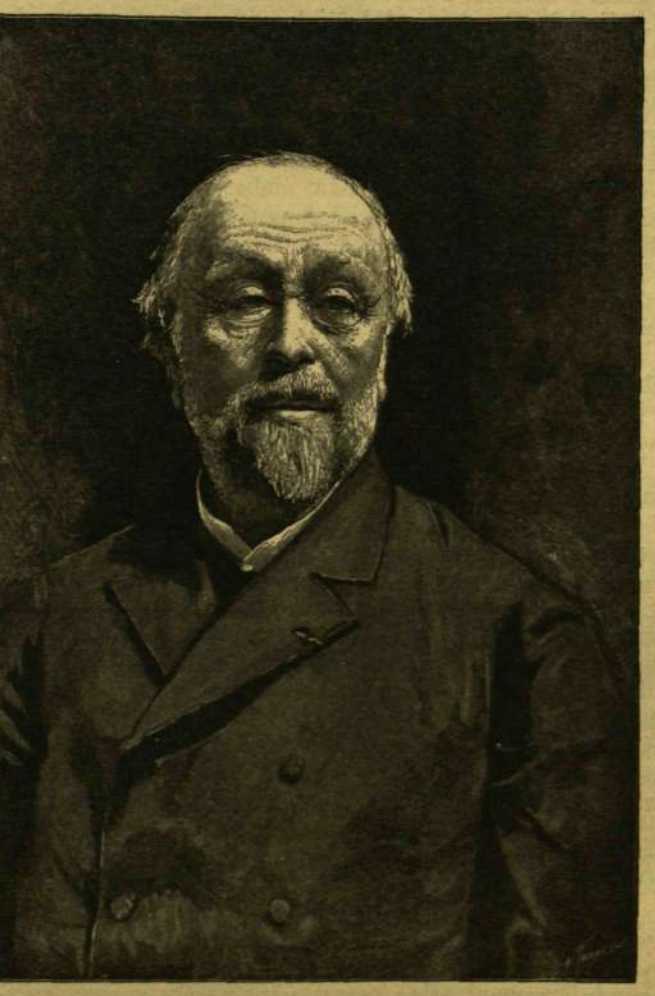
1828—1893.

FRANCZIA műbirálat és történetírás rendki-
vül rohamos léptekkel haladt előre a XIX.
században. A múlt századbeli enciklope-
disták felszabadították a francia szellemet a
tekintély járma alól s megnyitották a szabad
gondolkodás és ítélet-alkotás útjait a tudomá-
nyok összes ágában. A nagy gondolkodók, írók
és bölcselők egész csoportja fáradt a társadalom
alappainak, a nemzetek életének, a művészetek
fölvirágzásának rendszeres kidolgozásán, hogy
megtalálják amaz erkölcsi rugókat, a melyek az
emberi szellemet mindenkor mozgatták, a melyek
a tudomány, művészet és társadalmat előbbre
vitték s új irányokat jelöltek ki a haladásnak.
A kutató ész a természettudományokban siker-
rel használt induktív módszer
tanulságait alkalmazni kezdé az erköl-
csi tudományokban is, hogy a szelle-
mi fejlődés minden ágában bizony-
os rendszereket állapíthasson
meg, a melyek világot derítsenek
az ok és okozat közötti szoros
és szabályos láncolatokra; hogy
törvényeket alkosson a társadal-
mak, világnézetek, bölcséleti pro-
blemák, művészeti termékek keletke-
zésére s hatására nézve és e törvé-
nyek az erkölcsi igazságot egyete-
mesen szolgálják. Így emelkedett a
műbirálat és történetírás valódi mű-
vészeti magaslatra, miután a philoso-
phiával karöltve haladt a tények
okainak megismerése és megértése.
Guizot, Thierry, Sainte-Beuve, Vil-
lemain, Vitet, Nisard és sok más
előkelő francia műbiráló és törté-
netíró a polgárosultság haladásá-
ban, a művészeti iskolák történe-
tében, szóval a szellem örökös
munkájában oly igazságokat hoztak
napfényre, a melyek a tiszta látás-
nak és ítélet-alkotásnak mindenkor
szigorú szabályozói lesznek.

De a legnagyobb francia szelle-
mek között is kevesen tudtak az
egyetemesítő, általánosító tiszta
gondolkodásnak oly magaslatára
emelkedni, mint Taine Hippolit
Adolf, a leghatalmasabb és leg-

irodalmi termékei között a legelső helyek egyi-
két foglalják el.
Taine a tudás és gondolkodás széles birodal-
mát bejárta, hogy a bölcséleti igazságok és mód-
szerek tanulságait mennél szélesebb körben al-
kalmazhassa; hogy a legelőbbkelő szellemek
munkáján mutassa ki azon mély észmék hatal-
mát, a melyek egész társadalmakat, egész koro-
kat, egész nemzeteket készítenek a fejlődésre,
haladásra. A bölcsélet és irodalom szeretete s
művelése valóságos szenvedély volt benne már
ifjú korában s ez a szenvedély irányozta első
lépteit tudományos búvárlataiban, s később is
ennek a sugalma vezette a francia nemzet
újjaalakulása történetének elfogulatlan, éles
ítéletében.

1828 április 21-én született Vouisiers-ben, s
már gyermekkorában jeleit adta nagyráhi-
vottóságának. Megvolt benne az a két
tulajdonság, a mely nélkül senki
sem boldogulhat az irodalmi pályán:
tudásvágya rendkívüli szorgalom-
mal párosult. A véletlen mintegy
kezet nyújtott neki oly képesség
elsajátítására, a melynek később
első nagyobb irodalmi diadalát kö-
szönheté. Egyik nagybátyjától, a ki
hosszabb ideig lakott Amerikában,
megtanult angolul s az angol nyelv
alapos értése, tehetségének más
ágaival, közösen serkentette az an-
gol irodalom tanulmányozására s
később az angol irodalomtörténet
megírására. Iskoláit a lehető leg-
jobb sikerrel végezte. Bölcséleti és
történelmi tanulmányait megkezde-
vén s idegen nyelveket, a németet
és olaszt is megtanulván: a leg-
kiválóbb nemzetek irodalmát és mű-
vészetét nemcsak ismerni, de rend-
szerbe foglalni is törekedett, hogy
bölcséleti kutatásait értékesíthesse
a műbirálatban és történetírásban.
Közben-közben a mennyiségáni és
természettudományok iránti hajla-
mának is áldozott s a legkiválóbb
angol és német munkákat tanul-
mányozta e szakokban, s talán épen
ennek köszönheté, hogy az iro-
dalomtörténetben új s általános
tudományos kutatásaiban oly szigorú
s a mellett világos rendszerrel lép-
hetett föl. Már mint fiatal ember
szinte páratlan széles körű tudomá-
nyra tett szert s így remélheté,
hogy lassankint sikerül magát Pa-
risban kiküzdenie s valamely neki
való állásra jutnia. Azonban remé-
nyében csalódott. Naturalisztikus

TAINÉ HIPPOLIT ADOLF.